

ІэнатІэмрэ цІыхумрэ

2-нэ нап.

Ди гумрэ ди псэмрэ хэлъу

2-нэ нап.

3-нэ нап.

4-нэ нап. >

Nº43 (24.325)

2022 гъэм мэлыжьыхьым (апрелым) и 19, гъубж

Тхьэмахуэм щэ къыдок!

Кіуэкіуэ Казбек щыіащ Налшык

ціэр зезыхьэ уэрамым щыщіадзащ лэжьыгъэм, техникэри къра-шэліащ. Іэщіагъэліхэм къызэхуэ-

Мыл уардэунэм и теплъэу щы-

тынур. Проектыр сабий-шалэ-

ликэм шызэф агъэк ынуш илъэ-

КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэvпІэ-

коммунальнэ хозяйствэмкІэ и ми-

тепсэлъыхьащ Мыл уардэунэр зыхуэдэнум. Ар физкультурэ-узынша-

инщ, спортым и щіымахуэ лізужьыгъуэхэр хэту, мылыщхьэм къы щыщыбжыхь утыкушхуэр щхьэхуэу

Уардэунэм цІыху З17-рэ щІэхуэнущ, спортсмен 77-рэ екіуэліэфынущ.

КъатитІу зэтет унэшхуэр метр зэб-

гъузэнатІэ мини 4 мэхъу, абы уна-

фэщіхэр зыщіэсыну, спорт іэмэ-псымэхэр зыщіэльыну, зыщахуэпэ-ну пэшхэр хэтынущ. Іуэхур къра-гъэжьащ «Демография» лъэпкъ проектым щыщ «Спорт - норма

жизни» федеральнэ проектым

ипкъ иткіэ, ар 2023 гъэм яухыну я

щыяпэ ухуэныгъэшхуэщ. Мыл уар-

дэунэм республикэ, щІыналъэ зэ-

хьэзэхуэ инхэр щебгъэкІуэкІ хъу-

нущ. Мыбы сабийхэр щыхуагъэсэ-

нущ хоккейм, кёрлингым, фигурнэу

къэжыхыкІэм. Спортым ди щІа-

лэгъуалэр нэхъ зэрызэришэлІэну-

ми, я узыншагъэр зэрыригъэфІэкІуэнуми шэч хэлъкъым, - жиІащ

Налшык къалэ администрацэм и

Мыр Къэбэрдей-Балъкъэрым

мурадщ.

Кіўэкіўэ Казбек.

сищым къриубыдзу.

И уасэр зы тумэнщ

МафІэсым щыхъумэным

ЛІыщхьэхэр Донецк щызэіуощіз

КъБР-м и Ізтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек хэр ДНР-мрэ ЛНР-мрэ щекіуэкі іуэхухэм лэжьыгъэ Іуэхукіэ Донецк щы аш икіи зэригъэп Іейтейр. Икіи Стоматологиемрэ Донецк ЦІыхубэ Республикэм и Ізтащ- жьэкъупщхьэ-нэкіу хирургиемкіэ инстихьэ Пушилин Денис хуэзащ.

«ДОНБАССЫМ щыпсэухэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ тхыдэм зэрепх, зэхущытыкіэфіхэмкій куэд щіауэ зэпыщіащ. Ди адэшхуэхэр зэгъусэу Хэкур яхъумэну къахуихуащ, я къуэшхэм щхьэкІэ лъы ягъажэу. Иджыпсту екіуэкі Іуэхугъуэхэр иджыри зэ щыхьэт тохъуэ Урысей Федерацэм и Президент Путин Владимир псоми ди зэхуэдэ хэкур хъумэным, Донбассым и цІыхухэр къегъэлыным, Украинэм и националистхэр гъэкІуэдыным, техникэмрэ зэтекъутэным теухауэ ищІа тэмэ, зыри зимылажьэ цІыху нэхъыбэ къыхигъэщащ Іэтащхьэм. хэкІуэдэну арат, Украинэм и зэраныгъэ КІуэкІуэм.

«Ди къуэш республикэхэр щытыкІэ гугъу шихуа лъэхъэнэм, до гулъытоншоу къэдгъанэ хъунукъым. Сэ Донецк сыщыхуэзащ ДНР-м и Іэтащхьэ Пушилин Денис. ДяпэкІэ дызэрызэдэлэжьэнум, дазэрыдэІэпыкъунум дытепсэлъыхьащ. Псом япэ игъэщыпхъэр гуманитар дэ-Іэпыкъуныгъэращ. Иджыри тонни 100 зэрылъ машинэ едгъэжьащ мэрем пщыхьэщхьэм. Апхуэдэуи Денис естащ тонн зыхуей хьэпшыпхэр, медицинэ Іэмэпсымэхэр, ерыскъыхэр зыхэлъ дэІэпыкъуныгъэ дгъэхьэзырар зэрыт тхылъымпІэр. Абы къищынэмыщІауэ, медицинэ дэІэпыкъуныгъэ псынщіэм тещіыхьа автомобилкіэ ДНР-м дыхуэупсащ. Дяпэкіи ди кіэр зэтегъзувыжынымкіэ, мэкъумэш

телеграм-каналым. КъБР-м и Іэтащхьэм къыхигъэщащ республикэм и медицинэм и лэжьак уэ-

тутым и дохутырхэр фэбжь зыгъуэтахэмрэ уlэгъэ хъуахэмрэ ядэlэпыкъуну зэрыхьэзырыр жијащ.

«Бысым Іэтащхьэмрэ КІуэкІуэмрэ и гугъу яшІащ Макеевкэ щыщ ныбжьыщІэ 35-рэ Налшык къалэ дэт «Лъэгъупыкъу» сабий центрым зэрыщыІэм, медицинэ, социально-психологие ІуэхухэмкІэ зэрадэІэпыкъум. ИкІи а цІыкІухэм къабгъэдэкІ сэламыр Денис Владимир и къуэм ирихыжащ. Кіуэкіуэ Казбек жиіащ иджыпсту зи узыншагъэр ирагъэф ак lyэ сабий гупыр кІуэжмэ, иджыри зы гуп зауэм зэрызыхуагъэхьэзыра Гэщэхэмрэ къызэрырагъэблэгъэнур. Донбассым и щіэблэм я узыншагъэр езыгъэфіэкіуэунафэр зэрызахуэм. Нэхъыбэрэ зиіэжьа- фын дохутыр лъэрызехьэхэр дызэриіэр

Республикэ УнафэщІым гугъуехь хэнэхъыбэ ди къэралым къекіынут. - жиіаш хуахэм яжриіаш мэкъумэш Іэнатіэмкіи зэрызыщІагъэкъуэфынур, жылапхъэхэмрэ щІыгъэпшэрхэмрэ зэрыхуашэфынур.

«Донбассым и цІыхубэ республикэм зи гугъу тщІы ІуэхухэмкІэ сыт щыгъуи дадэІэпыкъуфынущ, ауэ иджыпсту нэхъыщхьэр ерыскъырэ хьэпшыпкіэ защіэдгъэкъуэнырщ», - жијащ Кјуэкјуэм.

Лышхьэхэм я зэlушlэ нэужьым Пушилин Денис и телеграм-каналым щитхащ: «Ди республикэм щыІэщ КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек зи пашэ, Къэбэр-20 хъу, хущхъуэхэр, цІыхухэр нэхъыбэрэ дей-Балъкъэрым къикІа лІыкІуэ гуп. Ахэр лъэныкъуэ куэдкІэ къыддоІэпыкъу, и дзэліхэр къекіуэкі Іуэхум хахуэу хэтщ, ди

сабийхэм КъБР-м зыщагъэпсэху. Къэбэрдей-Балъкъэрыр Донбасс щІыналъэм медицинэ и лъэныкъуэкІи къыдоІэпыкъу, хущхъуэхэр къытхурегъашэ, мурадщ узыншагъэр хъумэнымкіэ, псэу- автомобиль тыгъэ къытхуищіащ, апхуэдэүй хьэзырш үнэхэр зэф Гэгъэүвэжы-ІзнатІзм зегъзужьыжынымкіз тхузэфізкі- нымкіз, псэуалъапхъзхэмкіз, техникэкіз кіэ защіэдгъэкъуэну», - щетх Кіуэкіуэм и дяпэкіэ зыкъытщіигъэкъуэну. Дызэдэлэжьэнущ!».

КЪЭБАРТ Мирэ.

Налшык иІэнущ Мыл уардэунэ

гъуэблагъэм, 2-нэ Таманскэ дивизэм, Хужьокъуэм я цІэр зезыхьэ, Осетинскэ уэрамхэм, Владикавказ шоссем я зэхэкІыпІэхэм зэрыщаухуэр. «Налшык псым и ІуфитІыр дахэу зыхуей хуэдгъэзэнущ, лэжьыгъэр зи пщэрылъу щы-тынухэм дагурыlуащ», - жиlащ тынухэм дагурыІуащ», Ахъўэхъум.

Апхуэдэуи уардэунэр зэрыт парк щІыпіэр, метр зэбгъузэнатіи 100 хъур, къагъэщІэрэщІэнущ, лъэс лъагъуэхэр тралъхьэнущ, ягъэнэхунущ, джэгупіэхэр хуащіынущ, тетіысхьэпіэхэр ирагъэувэнущ, узэфэ хъу псы къызэрыж фонтанхэр ягъэувынущ. Мы гъэм хьэзыр ящІынущ Осетинскэмрэ Идарым и цІэр зезыхьэ уэрамымрэ я зэхуакур лъакъуэрыгъажэкІэ къыщыбжыхь хъу, метр 1580-рэ зи кІыхьагъ лъа-

гъуэр. Республикэм и Іэтащхьэм ІэщІа-

шыкыпсым и ІуфитІыр зэпызыщІэ лъэмыжхэр тралъхьэну.

Урысейм БаскетболымкІэ и федерацэмрэ ПСБ-банкымрэ я жэрдэмкІэ, уардэунэм и Іэгъуэблагъэм иджырей баскетбол утыку иращІыхьынущ, зэхьэзэхуэ ехьэжьахэри щебгъэкІуэкІ хъууэ. Абы и инагъыр метр зэбгъузэнатІэ мини 4 ирикъунущ, ар мы гъэм зэфІэкІынущ. Ухуэныгъэм ахъшэ къыхэзылъхьэну гупыж зыщі инвесторхэм ядэіэпы къунущ къалэ администрацэри.

«ДыгъафІэ къалэм» и футбол губгъуэм ухуэзышэ гъуэгури ягъэхьэзырынущ. Ахъуэхъум зэрыжи-Іамкіэ, къалэм и футбол командэм саугъэтхэр къыщихьащ урысейпсо зэхьэзэхуэм, абы къыхэкіыу, иджы Налшыки щІыналъэ зэїущІэхэр щрагъэкІуэкІынущ.

Зи гугъу тщІы щІыпІэм 2023 гъэм Іэтащхьэ Ахъуэхъу Таймураз къыхи-гъэщащ сабий-щІалэгъуалэ спорт гъэлІхэм унафэ яхуищІащ цІыхухэр джэгун, абы метр зэбгъузэнатІэ ухуэныгъэр Налшыкыпсым и Іэ-тыншу къекІуэлІэфын папщІэ, Нал-мини 7 иубыдынущ. Ар ди респуб-

ликэм регбимкІэ и гуп къыхэхам, урысейпсо зэхьэзэхүэхэм пашэныгъэ къыщызыхьым, и лъэlукіэ ящІыну аращ. ЩІалэгъуалэр щыджэгун, зыщагъэсэн щіыпіэ хэха хуейти, унафэщІхэм даІыгъащ. 2023 гъэм и пэщІэдзэм ирагъэжьэну ухуэныгъэхэм ящыщщ «Тритон» сабий спорт-нэгузегъэужьыпІэ центрыр, абы и инагъыу щытынущ метр зэбгъузэнатІэ мини 6. Апхуэдэуй абдежым щащІынущ сабий парк, аттракционхэр, спорт ухуэны-

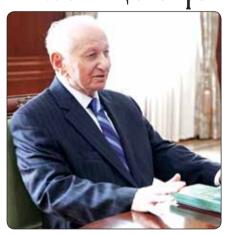
гъэхэр, концерт утыкухэр. КІуэкІуэ Казбек жиІащ сабий-щІалэгъуалэ спорт ухуэныгъэр Налшык къалэм и зыужьыныгъэм зэры-хуэгъэпсар, Вольнэ Аул дэт, къат куэду зэтет унэхэм щІэсхэр зэкІуэліэн нэгузыужьыпіэхэр яіэн зэры-хуейр, «Восточный» микрорайоныщІэми и зыужьыныгъэм и зы Іыхьэу зэрыщытыр къыхигъэщащ.

Спорт ухуэныгъэм и теплъэу, и зэхэлъыкізу щытынур утыку къыщрахьэм хэтащ республикэм и архитектор пашэхэри. Ізщіагъэліхэр щызэпсалъэм и гугъу ящіащ республикэм и къалащхьэм и уэрам нэхъышхьэри зыхуей хуэгъэзэн зэрыхуейм. КІуэкІуэм къыхилъхьащ къалэм и архитектурнэ теплъэм теухуауэ архитекторхэм я еплъыкІэр утыку кърахьэну. Апхуэдэуи Іэтащ-хьэм унафэ ищІащ къалэдэсхэм я еплъыкІэр къащІэу къапэщылъ зэхъуэкІыныгъэм ахэр къыхалъытэну.

Республикэ унафэщІым къулыкъущІэхэм яжриІащ 2-нэ Таманскэ дивизэм и цІэр зезыхьэ уэрамыр зыхуей хуэгъэзэным, Мыл уардэунэм екІуалІэ гъуэгухэр телъхьэным ятеухуа Іуэхухэм иужь ихьэн зэры-

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

МурадыщІэхэмрэ къалэныщІэхэмрэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек лэжьыгъэ ІуэхукІэ иджыблагъэ хуэзащ КъБР-м ЦІыхум и хуитыныгъэхэмкІэ и уполномоченнэ Зумакулов Борис. Зи пашэ Іэнатіэм блэкіа илъэсым къриубыдэу щызэфіагъэкіа іуэхугъуэхэм, дызэрыт илъэсым хуаІэ мурадхэмрэ къалэнхэмрэ Зумакуловым щыгъуазэ хуищащ ди щіыналъэм и Унафэщіыр.

ЗУМАКУЛОВЫМ къызэрыхигъэщамкіэ, ціыхухэм ядригъэкіуэкі лэжьыгъэхэмкіэ ар япыщіащ къэрал

властым и органхэм, хуитыныгъэхэр хъумэным зи къалэнхэр пыщlа жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм.

- Мыхьэнэшхуэ зэттыр зи хуитыныгъэхэр къызэрызэпаудымкІэ гуныкъуэгъуэ зиІэу зыкъытхуэзыгъ́эза цІыхур хъумэным, абы и Іуэхур тэрэз щІыным и закъуэкъым, - жиІаш Зумакулов Борис. - Гулъытэ худощі а ціыхур зытекіухьа іуэху-гъуэм, иужькіэ аргуэру къэдмы-Іэтыжын хуэдэу, унафэ быдэ зэрытетщІыхьыным, нэгъуэщІхэри иужькіэ апхуэдэ иримыхьэліэн папщіэ. ЦІыхум и хуитыныгъэхэмкІэ упол-

номоченнэм зыкъыхуэзыгъазэхэм я гугъу щищІым, тепсэлъыхьащ ахэр нэхъыбэу зыгъэпlейтей Іуэхугъуэхэм. Абы зэригъэбелджыламкіэ, ціыхухэм я хуитыныгъэхэр нэхъыбэрэ къызэпауд я псэупіэм епха Іуэхугъуэхэмкіэ, технологие лъагэхэр зыпыщІа медицинэ Іуэхутхьэбзэхэр къыхуащІэнымкІэ, зыпэрыт ІэнатІэм ехьэлІауэ лэжьыгъэ хабзэхэр гъэзэщІэнымкІэ.

Ди шІыналъэм и Іэташхьэ Кіуэкіуэ Казбек набдзэгубдзаплъэу едэГуащ зи пашэ ІэнатІэм щызэфІагъэкІ лэжьыгъэхэм епхауэ Зумакуловым щыгъуазэ зыхуищІа псоми. Абы Уполномоченнэм фІыщІэ ин хуищІащ жылагъуэм мыхьэнэшхуэ щызиіэ лэжьыгъэ купщіафіэ зэрызэфІигъэкІым папшІэ. Апхуэдэуи къыхигъэщащ КъБР-м цІыхум и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ и Іэнатіэм и пщіэм хэхъуэ зэпыту зэрекіуэкіыр.

ТАМБИЙ Линэ.

Мыхъумыщ Гагъэм пэщ Гоувэ

КъБР-м экстремизмэр щымы- къагъэсэбэпу Кавказ Ищхъэрэм и хэм, республикэм и раис-Іимам- къызэрыхураджэр.

ЗЭІУЩІЭР теухуауэ щытащ Урысей Федерацэм Іэщэкіэ Зэщізузэ- мащіэм ящыщщ, - дыщіигъуащ да и Къарухэм националистхэр министрым. - УФ-р зи телъхьэр гъэкІуэдыным, зауэм зэрызыхуагъэхьэзыра Іэщэхэмрэ техникэмрэ зэтекъутэным теухуауэ Украинэм щригъэкіуэкі дзэ іуэхухэм, терроризмэм и телъхьэхэм ахэр къагъэсэбэпу щІыналъэм зэгурымы-Іуэныгъэ къилъхьэным хущІэкъу зэрыщыІэм.

Къуэшырокъуэр къызэхуэсахэм яхутепсэлъыхьаш Урысей Федерацэм Украинэм щригъэкіуэкі дзэ Іуэху хэхахэм я мыхьэнэм, Урысейр зиужь ихьа Іуэхум теухуауэ къухьэпІэ къэралхэм хъыбарыпцІ куэд зэрызыбграгъэхым, терроризмэр зи нэрыгъхэм Кавказ Ищхъэрэм террорист Іуэхухэр къыщаіэтыну зэрамурадым.

«Иужьрей зэманым щІэх-щІэхыурэ зэхыдох Украинэм щекІуэкІ Іуэхухэр я телъхьэпІэу Урысейм пэщІзувэну цІыхухэр къызэрыхураджэр. Абыхэм жаlэ Украинэ Іуэхүр

гъэlэным теухуа lуэхухэмкlэ и щхьэхуитыныгъэм щlэзэуну, щlыминистр Къуэшырокъуэ Залым налъэм хъэлифат щагъэувыну и дыгъуасэ яхуэзащ КъБР-м и Му- чэзу къэсауэ», - жиlащ министслъымэнхэм я Іуэхущіапіэм и рым. Апхуэдэуи дыщіигъуащ а гуунафэщіхэм, Ислъам дин щіэ- пым щыщхэм украинхэм ягухьэу ныгъэліхэм я зэгухьэныгъэм хэт- Урысейм къезэуэну я дэіуэгъухэр

- Урысейр къухьэпІэм щыхабзэ мыхъумыщІагъэхэм, жылагъуэр зэІызыгъэхьэхэм и бий къэрал унагъуэ хъугъуэфІыгъуэхэрщ, ціыху зэхущытыкіэ екіухэрщ, дин Іуэху щхьэпэхэрщ, - дыщІигъуащ Къуэшырокъуэм.

Къызэхуэсахэм жаlащ нацизмым фІы лъэпкъ къызэрыпэмыкІуэр, лъэпкъ зэхэдзыр ислъам диным къемызэгъ Іуэхуу зэрыщытыр, Украинэм апхуэдэхэр щыгъэкІуэдыным муслъымэнхэр зэрителъхьэр.

ЗэІущІэм и кІэухым КъБР-м и Муслъымэнхэм я ІуэхущІапІэм и унафэщІ Дзасэжь Хьэзрэталий Урысейм иригъэкІуэкІ Іуэхур зэрыдиІыгъыр жиІащ икІи къызэхуэсахэм чэнджэщ яритащ мэжджытым къыщызэхуэс щ алэгъуалэр терроризмэм и телъхьэхэм зыхамышэнымкІэ зэпсэлъэныгъэхэр драгъэкІуэкІыну.

ДОХЪУШОКЪУЭ Синэ.

Псэупіэкіэ къызэрагъэпэщ Республикэм и хъыбарегъащІэ Іэна- нущ общежитым щыпсэу цІыху 1708-м. А

тіэм и журналистхэм я упщіэхэм жэуап программэмкіэ къаутіыпщ мылъкур, щритым КъБР-м и Ізтащхьэ Кіуэкіуэ «Щіынальэхэм зегьэужьынымкіэ фон-Казбек жијащ общежитхэм щіэсхэр псэупіэкіэ къызэгьэпэщынымкіэ про- ральнэ ахъшэр хэту, сом мелард 1,8-рэ граммэр гъэзэщіэн мы илъэсым зэ- мэхъу. рыщІадзэнур.

«КХЪАХЭ хъуа унэхэм щІэсхэр 2025 гъэ пщіондэ къыщіэгъэіэпхъукіыным теухуа щІынальэ программэм хэдгьэхьащ Налшык дэт обшежит 32-м ящыщу 11-р. Иджыпсту абы мылъку къыхуаутІыпщыным дожьэ. 2023 гъэ пщіондэ лажьэ къыщіагъэіэпхъукіащ. Программэр зэ муниципальнэ программэкІэ Крыловым къыщІэдгъэІэпхъукІынущ. Программи- щащ. тым къызэрытхуагъэувым тету псэупіэ унэхэр духуэнурэ цІыхухэм еттынущ. Сэ ар псом япэ изгъэщ къалэн нэхъыщхьэщ: ціыхухм яхуэфащэц псэукіз зэіузэпэщ гъэмэщізным теухуауэ программэщіз яІэну. УФ-м и Президентым унафэ къищтащ а программэр къамыгъэувыІэну. Дэ ар и кіэм нэдгъэсынущ икіи республикэм псэупіэ и лъэныкъуэкіэ щыіэ гугъуехьхэр къызэднэкІынущ», - жиІащ КІуэкІуэ

Налшык къалэ администрацэм къызэригъэлъэгъуамкіэ, унэщіэхэр яіэрыхьэ-

тым и зи чэзу зэјущіэ зэхэтынущ.

ЩыщІидзэнур сыхьэти 10-рщ.

дым» къыбгъэдэкІыу къаІэрыхьэ феде-

Фигу къэдгъэкІыжынщи, кхъахэ хъуа унэхэм щіэсхэр псэупіэкіэ къызэгъэпэщын программэр, 2019 - 2023 гъэхэм ятещІыхьауэ щытар, Къэбэрдей-Балъкъэрым и чэзур къэмысу щагъэзэщащ. Метр зэбгъузэнатІэ мин 17-м шІигъу зыубыд, кхъахэ хъуа унэу 62-м щІэсхэр пыудауэ ягъэзэщ ащ, Дзэлыкъуэ, Тэрч, и цІэр зезыхьэ, Ингуш, Калининград Май, Прохладнэ районхэм щыпсэу уэрамхэм тет общежитищым щіэсхэр ціыху 1034-рэ псэупіэкіэ къызэрагъэпэ-

> 2017 гъэм и щІышылэ мазэм щегъэжьауэ 2020 гъэм и дыгъэгъазэ пщІондэ кхъахэ хъуауэ къалъытэ псэупІэ унэхэр зэхалъхьащ. Федеральнэ программэмкіэ 2025 гъэ пщіондэ республикэм метр зэбгъузэнатІэу мин 15-м щІигъу зыубыд, цІыху 1861-рэ щыпсэу, фэтэр куэду зэхэт унэ 19-м щіэсхэр псэупіэкіэ къызэрагъэпэщыну я мурадщ.

> > ТХЬЭХУЩЫНЭ Ланэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІыхухэу пщІэ зыхуэтщІхэ!

Мазэ етіуанэ хъуауэ Украинэм и зэтриукіэныр щигъэтакъым. Киев Донбассым дзэ Іуэху хэхахэр що-

УФ-м и Президент Путин Владимир мазаем и 24-м цІыхубэм за-щыхуигъазэм жиІащ Луганск, Донецк цІыхубэ республикэхэм зэрызыкъыхуагъэзам, къэхъуа щыхэкІыу, апхуэдэ унафэ къызэриштар. УФ-м Іэщэкіэ Зэщіэузэда и Къарухэм къалэн пыухыкІа щагъэзащІэ Украинэм, абы и националистхэр игъэкІуэдыным, зауэм зэеамехешеГ рызыхуагъэхьэзыра техникэмрэ зэтрикъутэным теухуауэ, апхуэдэуи ильэсий хъуауэ бэлыхь хагъэт, лъэпкъгъэкІуэд зращіыліа ціыхубэр яхъумэ.

Урысейм нэгъуэщІ Іэмал къыхуэнэжатэкъым, мамыру Іуэхур зэфІэхыным илъэсийкІэ къыхутегъэхьакъым Украинэр, и къарухэм Донбассым и цІыху лажьэншэхэр

нацистхэр ягъэкіуэдын мурадкіэ щыщ неонацистхэм махуэ къэс къагъауэрт псэупіэхэр, школхэр, сабий ІыгъыпІэхэр, сымаджэщхэр, мамыру псэу цІыхухэм яхэуэрт.

Дэ иджыйсту ди нэгу шІэкІыр тхыдэм и зы напэкІуэц гуузщ. Псоми ди Іуэху хэлъщ екіўэкі Іуэхум икІи дэтхэнэми и еплъыкІэм куэд тыкіэм икіэщіыпіэкіэ хэкіыпіэ елъытащ мамырыгъэмрэ ціыху-къыхуэгъуэтын зэрыхуейм къы- гъэмрэ тепщэ хъунми, ціыхугъэншагъэмрэ гушІэгъуншагъэмрэ зи нэрыгъ нацизмым зиубгъунми.

Нацизмым гупсысэ пыухыкІа. езыхэм ейм темыхуэ зиГэхэр зэтреукіэ. Мы мыхъумыщіагъэм и ныбжьыр къэкlуэнуми тредзэ, сыту жыпіэмэ, щысхьи зэхэдзи ямыІэу сабии, цІыхубзи, лІыжьфызыжьи зэтраукіэ, гъэру яубыдахэм хабзэм къемызэгъыу хущытщ... Дэ ди нэгу щІэкІащ махуэ къэс жыхуаІэм хуэдэу Донбассым цІыхухэм и цІыхухэм лейуэ ирахар, къыдэкІуэтей щІэблэр Урысейм и бийуэ зэрагъасэр.

хум зэрадэІэпыкъумкІэ!

Къэбэрдей-Балъкъэрым гъэм гуапэу къригъэблэгъащ Ук- узыншагъэр щрагъэф ак Іуэ. раинэм къик ахэр. Ноби ди лъахэм щыіэщ абы щыщхэр икіи екіурэещхьу дапежьащ, дадоІэпыкъў.

Урысейм ІэщэкІэ ЗэщІэузэда и сэлэтхэр Украинэм и ціыхубэмрэ лэхэмрэ къуажэхэмрэ щекіуэкі Донбассым шыпсэухэмрэ нацистхэм щахъумэ. Ди фІэщ мэхъу ди сэлэтхэмрэ офицерхэмрэ я лІыгъэмрэ хахуагъэмкІэ мамырыгъэр зэрызэтрагъэувэжынур. Фіыщіэ яхудощі, ди щіалэхэм! Икіи хьэкъщ абыхэм текіуэныгъэр къызэрытхуахьынур, сыт щхьэкІэ жып-Іэмэ, урысей сэлэтращ пэжым шІэбэныр.

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек и унафэкіэ, Къэбэрдей-Балъ-

Кавказым ис лъэпкъхэр сыт щы- къэрыр ящыщщ бэлыхь хэхуа щІы гъуи адрейхэм къахощ хьэщ э налъэм гуманитар дэ эпыкъуныегъэблэгъэкlэкlэ, сабийхэмрэ нэ- гъэ япэу езыгъэша хэгъэгухэм, а хъыжьхэмрэ гулъытэрэ пщІэрэ зэ- лэжьыгъэр иджыри къэувыІа-рыхуащІымкІэ, гугъуехь хэхуа цІы- къым. ИджыкІэ «Лэгъупыкъу» сабий центрым Донбассым къикlа 2014 ныбжьыщІэ 35-м зыщагъэпсэху, я

Ди республикэм ис лъэпкъхэр якъуэтщ Урысейм и Президент Пу-Владимиррэ Іэщэкіэ Зэщізузэда и Къарухэмрэ, Къарухэм къулыкъу щызыщІэ ди абы щыхьэт тохъуэ хэгъэгум и къапэкІухэмрэ зэхыхьэхэмрэ. Дэтхэнэ зыри къыхудоджэ я еп-

лъыкІэр ІупщІ ящІыну, я Хэкум зэрыхуэпэжыр, Урысей лъэщым хэкупсэу зэрыхущытыр къагъэлъэ-

Зэкъуэтыныгъэрщ ди къарур зыхэлъыр! Дызэкъуэтмэ, дылъэщщ!

«КъБР-м и ЦІыхубзхэм я союз» щІыналъэ жылагъуэ *зэгүхьэныгъэ*.

adyghe@mail.ru

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и депутатхэм ящіэн папщіэ

2022 гъэм мэлыжьыхьым и 21-м Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламен-

advghepsale.ru

КъБР-м и Парламентым и пресс-Іуэхущіапіэ.

apkbr.ru

smikbr.ru

Адыгэ Псалъэ

Адыгэ Псалъэ

ANUIS MANS

Зи илъэси 100-р мы гъэм

зыгъэлъапІэ ди республикэм щэнхабзэм зыщегъэужьынымкІэ мыхьэнэшхуэ иІащ щІыналъэм къыщыдэкі газетхэр, журналхэр, тхылъхэр жылагъуэм

щызэбгрыгъэк Іыным.

абыхэм цІыхухэр щыгъуа-

зэ хуэщІыным. Совет влас-

тыр къэралым щагъэува

нэужь, а къалэнхэр пщэ-

рылъ хуащ ауэ щытащ

ВЦИК-м и унафэм щІэт

«Центрпечать» ІэнатІэм.

Иужькіэ, СССР-м и лъэ-

хъэнэ кіыхьым къриу-

быдэу, а Іуэхугъуэхэм и

нэІэ тригъэтащ 1930 гъэм

къызэрагъэпэша «Союз-

печать» къэралпсо зэ-

СвязымкІэ и министер-

ствэм и унафэм щіэта а

Іэнатіэм и къудамэхэм

зышаужьат къэралым и

КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэ-

рым и «Союзпечать»-м

(иджы «Роспечать»-м) со-

вет илъэсхэм зыІэригъэхьа

ехъуліэныгъэхэм и фіыщіэ

куэд хэлъщ лъэпкъ щэнхаб-

зэм и зыужьыныгъэм хэлъ-

Хьэмзэт и къуэм. УФ-м,

щІыхь зиіэ я лэжьакіуэ,

тхыдэ щІэныгъэхэм я кан-

дидат, ЩІэныгъэхэмкІэ Ду-

СССР-м

хуэзыщІа

щэнхабзэмкІэ

Михаил

гухьэныгъэм.

шІыналъэ псоми.

хьэныгъэшхүэ

КъБР-м

30-м нэскІэ.

Джырандокъуэр

Джырандокъуэ

Ди гумрэ ди псэмрэ хэлъу

Ди газетым и ныбжьэгъу пэжхэр

Ди гуапэ зэрыхъущи, «Адыгэ псалъэм» и куэлш зэман кlыхь лъандэ-

хузогъазэ «Адыгэ псалъэ» газетым и лэжьакіуэхэм, абыищіэджыкіакіуэхэу хыжу дэзыхьэхын, фіэхьэлэмэтын пщІэ зыхуэсщІхэм. Редакцэм и ІэщІагъэліхэм дэрэжэгъуэрэ ехъуліаныгъэрэ фиlэу фІыуэ тлъагъу, адыгэбзэкіэ къыдэкі ди газет закъуэм и ехъулІэныгъэм куэдрэ фытелэжьэну си гуапэщ. Сэ схуэдэ щІэджыкІакІуэхэм захузогъазэри, дызыхуей, дызыхуэныкъуэ хъыбархэр идгъуатэу, ди гум жьы дезыгъэху тхыгъэхэр къытехуэрэ абыхэм щІэлъ гупсысэ къулеягъэмрэ нэрылъагъу зэринэхъыщхьэхэр ди дуней еплъыкІэм, гъащіэм, щіэблэ гъэсэныгъэм лъабжьэ яхуэтщІыфу Тхьэм дигъэпсэу, «Адыгэ псалъэм» и къыдэкІыгъуэхэр нобэ хуэдэу тфіэщіэщыгъуэу, а газетыр къытхуахьыныр къытхуэмыгъэсу

Ди республикэм къыщыдэк адрей жылагъуэ-политикэ газетхэм я пщэрылъхэм хохьэ, сызэреплъымкіэ, жылагъуэм хъыбарыщІэхэр щызэбгрыгъэкіыныр, къэрал унафэхэр хэіущіыіу щіыныр, и щіэджыкіакіуэхэми пыщіэныгъэ хуаІэу, абыхэм я Іуэху еплъыкІэхэри наІуэ къащІу ядэлэжьэныр. Къызэрыслъытэмкіэ, къыдэкіын зэрыщІидзэрэ мыгувэу илъэси 100 ирикъуну «Адыгэ псалъэм» и лэжьакІуэхэр хъарзынэу полъэщ а къалэн мытынш-

Апхуэдэу щІыжысІэр абы куэд лъандэрэ Іэ тызодзэ, набдзэгубдзаплъэу соджэ икіи и зыужьыкіэм сыкіэ- гъуэщіхэми я къалэмыпэм къыпыкіалъоплъри аращ. Адыгэ газетыр яфІэ- хэм уи гум жьы дихуу укъеджэныр. анэ Мэржани (Цэцури). Абыхэм я щап- къэхутэныгъэхэмкІэ и институтым хъэм дытету, ди унагъуэм ис псоми илъэс куэдкІэ щылэжьа КъардэнтфІэфІу доджэ газетым. «Адыгэбзэм гъущІ Зырамыку тхыдэ хъыбаррэ Іуэутепсэлъыхьрэ, хъыбархэм, уэрэдыжьхэм я гугъу щхьэ пщІырэ?» - жаІэмэ, «Сыадыгэщи, сфІэфІщи, - жэуап язотыж. - КъызэрыслъытэмкІэ, анэдэлъхубзэм хэхауэ ухуеджэн хуейкъым, ар фІыуэ плъагъун, пхъумэн, къэбгъэсэбэпын, бгъэфІэн папщІэ. Ар лъэпкъым щыщ цІыху псоми ди къалэнщ».

Анэм къыддилъхуауэ, ди гумрэ ди псэмрэ хэлъу дунейм дыкъызэрытехьар тшыгъупщэ зэрымыхъунур псоми тщІэжын хуейуэ къызолъытэ. ЖызыІэ къахэкІынкІэ хъунущ адыгэбзэр гугъуу, хьэлъэу, зэгъэщ Іэгъуейуэ, фейдэүи къычит шымы эу. къышыбгъэсэбэпынури мащІэ дыдэу. Япэрауэ, ди бзэр гугъуми тыншми, ар мы дунейм адыгэу тетым Тхьэм бзэ тхуищІауэ щыщыткІэ, къыттехьэлъэн хуейкъым. ЕтІуанэрауэ, къэбгъэсэбэпыркъэ, фейдэ уијэкъэ, уи бзэр мыкјуэдыжу уи щіэблэм къахуэбгъанэмэ. Хьэмэрэ ди бзэракъэ я лъабжьэр дунейм и къэрал куэдым яфІэтелъыджэ адыгэ хабзэу адыгагъэкІэ дызэджэм, ди лъэпкъ нэмысым. Ахэр яфІэхьэлэмэту нобэми щадж хамэ къэрал анэдэлъхубзэри щІыгъуу. Аракъэ ди гуфІэгъуи гузэвэгъуи зэрызетхьэр? Аращ. Ахэр бзэм къыпхуищ эну ма-

Къэрал кіуэці Іуэхухэмкіэ министру КъБР-м щыіэ, полицэм и гене-

рал-лейтенант Павлов Василий

къипщытащ ведомствэм и псэупіэ

унэхэр ухуэнымкіэ лэжьыгъэр зэ-

АБЫ теухуауэ Налшык къалэм щы-

зэхуэзащ КъБР-м щыІэ МВД-м и уна-

фэщіхэмрэ хабзэхъумэ органхэм я

лэжьакіуэхэм папшіэ фэтэр куэду

зэхэт унэр зыухуэ ІуэхущІапІэм и Іэта-

Павлов Василий Налшык къалэм и

Московскэ уэрамым щащІ унэм кІуэ-

ри, абдеж зэlущіэ щригъэкіуэкіащ,

ухуэныгъэр здынэсари зригъэлъэ-

КъБР-м щы ВД-м мы унэр еухуэ

«Жылагъуэ хабзэр къызэгъэпэ-

щынымрэ щІэпхъаджагъэм пэщІэ-

тынымрэ» федеральнэ инвестицэ

программэм ипкъ иткіэ икіи ар хуэ-

рекіуэкіыр.

щхьэмрэ.

гъуащ.

дэгуэшэну, газетым и ныбжьэгъуфіхэр щіэх-щіэхыурэ къытхуокіуэ, къытхуотхэ, зыкъытпащіэ. Дэри хуэщхьэпэн акъыл къызэрытхэным дыхуэнэхъуеиншэν.

Апхуэдэ ди хьэщіэ лъапіэхэм, ныбзэГутхауэ диГэщ «Ди газетым и зетым и ныбжьэгъуфіу къекіуэкі Тохъу Мухьэмэд Жандэр и къуэм.

Ди республикэм и псыщіэгъэлъадэ ІэнатІэм и ехъулІэныгъэм зи зэрэ ныбжьэгъу пэжу, щіэджыкіакіуэ фіэкірэ щіэныгъэрэ езыхьэліэ із-

Псом япэрауэ, сэлам гуапэк і зыф- щ і забийм деж щегъэжьауэ гъащ і эм кіэ. Абы и щапхъэу зы хъыбар къэскуууэ пхыплъыф балигъым деж щиутхыгъэ зэмылІэужьыгъуэхэм. Апхуэдэхэщ джэгүкіэхэр, шыпсэхэр, къэкіыгъэцІэхэр, псэущхьэ зэмылІэужьыгъуэхэм я ціэхэр, ди щіыналъэм, нэгъуэщі щіыпіэхэм щекіуэкі іуэхугъуэхэм, ціыху ціэрыіуэхэм ятеухуа хъыбархэр, тхыгъэхэр, нэгъуэщ куэди. Ауэ а псоми япэр сыт жыпІэмэ, дауи, ди адыгэбзэм и дахагъэмрэ и щІырщ, ар псэкІэ зэрызыхыдигъащІэрщ, адыгэбзэ къабзэкІэ «къызэрыдэпсалъэрщ». А псори хуолажьэ лъэпкъыу дыкъезыгъэлъытэ ди анэдэлъхубзэр хъумэным, абы нэхъри зегъэужьыным.

Мыбдеж фІыщІэ псалъэ яхужысІэну сыхуейт ди пощт лэжьакІуэхэм. Абыхэм махуэл лъэпкъ къыхамыгъэкІыу къытхуахь ди газетым и къыдэкІыгъуэхэр. А Іуэхур тэмэму щызэтемыубла щіыпіэхэри щыіэу сыщыгъуазэщи, аращ ар хэхауэ къыщІыхэзгъэ-

Куэдиуасэщ газетым и напэк Іуэц Іхэм адыгэ усыгъэм и япэ мывэри и лъабжьэри зыгъэтІылъа ПащІэ Бэчмырзэ итхахэм ящыщ хьэлэмэт куэд къызэрытехуэр. ХъугъуэфІыгъуэшхуэщ ЩоджэнцІыкІу Алий, КІыщокъуэ Алим, КІуащ БетІал, Нало Заур, КІэрашэ Тембот, Къэрмокъуэ Мухьэмэд сымэ, нэфІу къекІуэкІащ си адэ Жандэри си Къэбэрдей-Балъкъэрым Гуманитар ухуеджакъым, абы апхуэдизрэ щхьэ рыІуатэу къытхуигъэнахэр-щэ?! Хьэмэрэ уригушхуэну пхурикъункъэ а институт дыдэм ноби ефіакіуэу щылажьэ ди къуажэгъу, ди лъахэгъу, филологие щіэныгъэхэм я доктор, профессор, адыгэбзэм зегъэужьынымрэ псалъалъэ зэхэлъхьэнымрэ зи гъащІэри зи гуащІэри тезыухуауэ илъэс 50-м нэсауэ хуэлажьэ ди шынэхъыжь БищІо Борис сымэ ягъэбзэрабзэ ди анэбзэм газетым укъыщеджэну?

Зи гугъу сщ а тхыгъэхэр псори зэмыщхь, зэхуэмыдэ защіэщ. Языныкъуэхэм щыгъуазэ ухуащІ ди бзэм хэкІуэдыкІыжауэ нобэкІэ къэдмыгъэсэбэпыж псалъэхэм. Адрейхэм дагъэцІыху абы щІэуэ къыхыхьэхэр. Бзэр зызыужь, зызыхъуэж, псэ зыТут къэхъугъэу щыщыткіэ, апхуэдэ Іуэхугъуэ хьэлэмэтхэр абы зэрыщекіуэкіыр хьэкъщ икІи нэрылъагъущ.

КъинэмыщІауэ, адыгэбзэращ я гур мыкІуэду зыгъэпсэур мы дунейм и щіыпіэ куэдым щыіэ хэхэс адыгэхэр. Зи щхьэм пщІэ хуэзыщІыж дэтхэнэ адыгэми хьэкъыу тпхыкlауэ тщІэжын хуейщ мы дунейм щызекІуэ адрей бзэхэм ди анэдэлъхубзэр зыкІи къакуэдым я къэхутакіуэ институтхэм, ди зэрыкіэрымыхур. Дэ зыри зэран къытхуэхъуркъым ди бзэм пщІэ хуэтщІын, ар фіыуэ тлъагъун икіи дрипсэлъэн папшІэ.

Анэдэлъхубзэм пщІэ хуэзыщІу ар хэту. «Адыгэ псалъэм» и напэкіуэціхэм къыщіэхъуэ щіэблэм къыіурызымыч ущрохьэліэ еджэкіэ зэзыгъэщіагъа- нэхъыжьхэри диіэщ, Тхьэм и фіыщіэ-

Лэжьыгъэр зэрекІуэкІым кІэлъоплъ

гумызагъэу къыдэгъуэгурыкіуэхэр. щіагъэліщ Тохъур. Ар Хьэтуей Апхуэдэхэр гукіи псэкій адыгэщ, ди къуажэм къыщалъхуащ 1961 гъэм и лъэпкъым, ди анэдэлъхубзэм я щы- мэлыжьыхь мазэм. Курыт школыр тыкіэм, я къэкіуэнум иропіейтей, ехъуліэныгъэкіэ къиухри, Мухьэмэд абыхэмкіэ жэуаплыныгъэ лъагэ зы- и щіэныгъэм щыхигъэхъуащ Прохащізу. Мыхьэнэшхуэ зиіэ а іуэху- хладнэ къалэм дэт мэкъумэш технигъуэхэмкіэ яіэ еплъыкіэхэмкіэ къыд- кумым, иужькіэ щеджащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш институтым (иджы университетым). Мы зэманым Тохъур Къэбэрдей ди гуапэу щыгъуазэ зыхудощі а хэ- Балъкъэрым и псыщіэгъэлъадэ хокупсэ нэсхэм я гупсысэхэм, я псалъэ- зяйствэм Май щіыналъэм щиіэ къухэм лэжьыгъэми гъащіэми къыщыт- дамэм и унафэщіым и къуэдзэщ. Абы къыщалъхуа Хьэтуей жылэми, щыпсэу Нарткъали, зыдэлажьэ гупми я деж пщіэрэ нэмысрэ щиіэщ. И жьэгъу пэжхэм яІэ дуней еплъы- къалэнхэр къызыхуэтыншэу, жэуапкіэхэмрэ чэнджэщхэмрэ дыщіэ- лыныгъэр зыхищіэу, хьэлэлу зэрыдэіумэ тфіэфіу, газетым къыщы- рихьэкіым къыхэкіыу, Тохъум мызэмытіэу къыхуагъэфэщащ УФ-м ныбжьэгъу пэжхэр» рубрикэр. А Мэкъумэш хозяйствэмкіэ и минис-пліанэпэм псалъэр нобэ щылъыдо- терствэм, КъБР-м и Парламентым, гъэс илъэс куэд лъандэрэ лъэпкъ га- щылажьэ ІэнатІэм, район, къалэ администрацэхэм къабгъэдэкІ щіыхь, фіыщіэ тхылъхэр.

Тохъу Мухьэмэд унагъуэщ, бынитірэ къуэрылъху-пхъурылъхухэмрэ иІэщ.

хьынщ.

Зы адыгэ унагъуэ гуэрым еджапІэм къикІыжри щІалэ танэ цІыкІу къыщІыхьэжаш. Адэр шІэсти йоупшІ:

- Сыт хуэдэ оценкэ къытхуэпхьахэр? Химиемрэ математикэмкІэ тІу

къэсхьащ, - жэуап итащ къуэм. - ГурыІуэгъуэщ. Ахэр умыщІэнкІэ Іэмал зимыІэщ, си къуэ, хуэсакъ. АтІэми сыщыгъуазэщ адыгэбзэмкІи уи Іуэхухэр зэрымыщІагъуэр. Ар пэж? губжьащ адэр.

- Уа, ди адэ, абы щхьэкІэ щхьэ укъэубжьрэ, ар мыІуэхут, уэлэхьи. Адыгэбзэм КъалэкІыхьым нэхърэ нэхъ жыжьэ уимыхьыну зэрыжа эр умышІэу ара?

Ар сощІэ, си щІалэ, ауэ абы щхьэкІэ къэмынэу адыгэбзэм уеджэн хуейщ, ар уи анэдэлъхубзэщ... Сэ сыноплъри, а уи еджэкіэмкіэ а зи гугъу пщІы КъалэкІыхьми нэхъ жыжьэ укІуэн хуей хъунукъым уэ, а школыр къэбуха нэужьи.

«Адыгэбзэм КъалэкІыхьым уфІимыхыну» къэзылъытэу апхуэдэу быным яжезыІэ адэ-анэхэм ягу къэзгъэкІыжыну сыхуейш мыри. Еджагъэшхуэхэм ирагъэкІуэкІа къэхутэныгъэхэм къызэрагъэлъэгъуамкІэ, зи бзэр зымыщІэжым нэгъуэщІыбзэ нэсу зригъэщ Іэфынукъым.

Ди бзэм теухуауэ «Гъуэгу къежьапІэ» усэ дахэр итхауэ щытащ КІыщокъуэ Алим. Дэтхэнэ зыми тщІэну щхьэпэщ. Апхуэдэу Нало Заур жиlэу зэхэсхауэ

щытащ мы псалъэхэр: Уи бзэр бзууэ пІурылъэтмэ, КІэлъылъати къэубыдыж. Уи бзэр щІэблэм Іурыпчамэ,

Мащэ къэтІи итІысхьэж. Анэбзэр фІыуэ зэрилъагъур къыхощ Мыкъуэжь Анатолэ и усэми:

Си бээм дэрэ дызэтГолъхуэныкъуэу Зы адыгэ анэм дыкъилъхуащ. Здэнукъым сыкъэзылъхуар хаутэу, Здэнукъым хаутэу къыздалъхуар. Іутіыж Борис и псалъэхэми аращ я

купщІэ нэхъыщхьэр: Уэу, си лъэпкъ мащІэу си гум

щызгъафіэ, Зи фІыр зи Іейхэм къысхугуэмых. Зэм уоІэт уэ си гур мо уафэм,

Зэм щІыкъатиблкІэ гугъэр йодзых. Лъэпкъпсо мыхьэнэ зиІэ апхуэдэ уэхугъуэ куэдым дыхуэзыущий, дунейми хэкуми щекІуэкІ куэдым щыгъуазэ зытщІыну Іэмал къыдэзыт «Адыгэ псалъэр» адыгэ унагъуэ къэс илъын хуейщ, ди бынхэри, ди къуэрылхупхъурылъху ціыкіухэми ящіапхъэщ лъэпкъыбзэкІэ къыдэкІ газет зэрыдиІэр. КъинэмыщІауэ, щІэблэр щІэпІыкІын хуейщ «Іуащхьэмахуэ», «Нур» журналхэми. Абыхэми сэбэпынагъышхуэ яІэщ, щІэблэр хэкупсэу къэ-

гъэтэджынымкІэ. P.S. Мы зыри щІызгъужыну сыхуейт. Дэ зы щалэ гуп дохъури, тхьэмахуэ къэс зэ дызэхуэзэурэ «Адыгэ псалъэм» къытехуэхэм дытопсэлъыхь, мыхьэнэ етту зетхьэ адрей Іуэхухэм

> ТОХЪУ Мухьэмэд. Нарткъалэ.

ІэнатІэмрэ цІыхумрэ

Балигъ хъуа нэужь, а Іуэхум къэхутэныгъэхэр теухуа иригъэкІуэкІащ Михаил ипхъу Заремэ и гъусэу. А къаугъуея «Джырандокъуэхэ я лъэпкъ ліакъуэр» тхылъым къыщызэшІакъуэжащ. ГеральдикэмкІэ урысейпсо зэгухьэныгъэм и дамыгъэ лъапІэр а лэжьыгъэм папщІэ 2008 гъэм къыхуагъэфэщауэ щІигъу къыпыкІащ Джыранщытащ Джырандокъуэ Ми-

нейпсо Адыгэ Академием, УФ-м и Журналистхэм я хаил. зэгухьэныгъэм хэт Джыран-Гугъуехьхэмрэ щыщІэныгъэмрэ мымащізу зыхэлъа хьэкіащ іуэхугъуэ хьэлэмэтдокъуэр ящыщщ зыпэрыт ІэнатІэм цІыхур къыхуалъсабиигъуэ иІами, Михаил хуауэ зыхужаГэхэм. И нэГэм лъэкlащ и гур имыгъэкlуэду гъащіэм лъэ быдэкіэ щІэт къэралпсо къудамэр хэувэн. Плановскэ къуажэм тащ дунейпсо, къэралпсо иригъэф ак Іуэу, лэжьыгъэм дэт курыт школыр ехъу- щэнхабээ, щІалэгъуалэ зэліэныгъэ иІэу 1958 гъэм хыхьэхэм, абыхэм я утыку-Іуэху зехьэкіэщіэхэр хилъхьэу, Михаил ди республикъиуха нэужь, бгъэдэлъ зэ- хэм и гупсысэхэр къыщикэм и «Союзпечать» ІэнатІэм и пашэу щытащ илъэс фіэкіхэр къалъытэри, Ми- гъэнаіуэу, и іуэху зехьэкіэ хаил а илъэс дыдэм уры-Тэрч сыбзэмрэ литературэмкіэ куейм хыхьэ Плановскэ (БоегъэджакІуэу ягъэуващ зытэщей) къуажэм 1940 гъэм щеджа школым. Зэрыламэлыжьыхьым и 20-м къыжьэм хуэдэурэ, и щІэныщалъхуащ. Зауэ зэманымщыхигъэхъуащ

рэ абы иужь лъэхъэнэ хьэ-КъБКъУ-м и тхыдэ-филологие факультетым урылъэмрэ хиубыдащ абы и сабиигъуэр. Михаил и анэ къудамэм. Щіэныгъэ нэ- къалащхьэ Таужан хуэдэу къабзэлъабзэзыгъэгъуэта щекІуэкІам. зэрэ гуакіуэрэ бзылъхугъэхъыщхьэ хэм яхэмытами ярейуэ жаныбжьыщ́Іэр ІэщІагъэлІ Іэж. Уеблэмэ Ботэщейм хьэщіэшхуэ къэкіуа нэужь, школ унафэщІым егъэджэныгъэмкІэ и къуэдзэу. Абы абыхэм я гъэхьэщІэныр пщэрылъ къыщащІу щыкъыдэкІуэу Джырандотащ Михаил и анэшхуэмрэ и анэмрэ. 1941 гъэм къэхъея Хэку зауэшхуэм япэу лэнхэм илъэситі хуэдэкіэ дунейпсо зэхуэсым. Ап- и журналистхэм я зэгухьэдэкІахэм ящыщащ Михаил и адэ Хьэмзэт. Ар зауэм пэрытауэ, ар 1966 гъэм хуэдэу 1971 гъэм Ташкент ныгъэм, Дунейпсо АрткодэкІа нэужь, унагъуэм ар-КъБАССР-м Щэнхабзэмкіэ зиумым, 1972 гъэм Румы- гъуэ гуэру леишхуэ къатехьащ. и министерствэм икІи абы Хэкүм ираш балъкъэрхэм я гъусэу, Джырандокъуэхэ я и щіэныгъэ-методикэ каби- дунейпсо конгрессым. Къэ- щіыхь, фіыщіэ тхылъхэр. унагъуэм ди щІыпІэр ябгы- нетым щэнхабзэ егъэджэнащ зэрымыщІэкІэ икІи ныгъэмкІэ и къудамэм и псэупІэ яхуэхъури, илъэс зыбжанэкІэ абы щыпсэуащ. Зауэ ирихьэкІащ а къалэныр нэужьым абы псэууэ къи-Михаил, хуабжьу дихьэхыу, зи шІалэгъуэхэр шэнхабзэ кІыжа адэм унагъуэм исхэм лажьэ зэрамы!эмк!э Іуэхухэм жыджэру къызэдэфтэрхэр зэригъэпэщри, рыхишэным еліалізу. Апахэр хэкум къишэжауэ щыхуэдэу ар щытащ министерствэм и парт къудамэм и

хъэнэм и нэгум шІэкІа псо-Джырандокъуэм и япэ адыгэ щ алэм гулъытэ хэха ри ноби щыгъупщакъым.

пашэуи.

тэныгъэхэри. 1974 къритауэ щытащ. гъэм дунейм къытехьащ абы и япэ тхылъыр. Ар зыцІнхубэ теухуар гупсысэм зиужьынымкІэ щэнхабзэм иІэ мыхьэ-«Къэбэрнэрат. дей-Балъкъэрым ЩЫПСЭV Михаил икІи тхыфІащащ. А лэжьы-

къакІэлъыкІуащ гъэхэм «Къэбэрдей-Балъкъэрым и клубхэм щекіуэкі хэкупсэ гъэсэныгъэр», «Шэнхабзэмрэ щІэблэ ГЪЭсэныгъэмрэ», «Щэнхабзэ ІэнатІэхэм я къалэн нэхъыщхьэхэр», нэгъуэщІхэри. Апхуэдэ щІэныгъэ-къэхутэныгъэ лэжьыгъэу 60-м лъапіэхэр, нэгъуэщіхэри. докъуэм и къалэмыпэм.

Хэкупсэ нэсым и илъэс--иди иденехтед шышк мех хэмкіэ икіи купщіафіэхэмкІэ гъэнщІауэ. КъБР-м и ліыкіуэу мызэ-мытіэу ар хэпэрытымкіэ нэгъуэщіхэм ядэгуашэу. Иджыри КъБКъУ-м и студенту, щіалэгъуалэ жыджэрхэм я щапхъэу къалъытэри, Михаил ягъэкІуа-уэ щытащ ЩІалэгъуалэм- рэ студентхэмрэ я дунейпсо фестивасыбзэмрэ литературэмкіэ и лу 1962 гъэм Финляндием и Абы къыщыпсэлъащ, ди къэкуэд дэмыкіыу ягъэуващ ралым щекіуэкі щіалэгъуа-

лэ политикэ хьэлэмэтым теухуауэ, партым и ЦК-мрэ «ЩІэныгъэ» союзпсо зэгукъуэр комсомолым и Тэрч хьэныгъэмрэ я ліыкіуэ гурайон комитетым и япэ пым ящІыгъуу 1967 гъэм хэ- къыбгъэдэк І ЩІыхь тхысекретару щытащ. А къа- тащ Италием щекІуэкІа лъыр, ЩІДАА-м, Урысейм лэжьакІуэ ирагъэблэгъащ щызэхэта Союзпсо симпо- митетым, нэгъуэщІ жыланием къышызэрагъэпэша къабі рал 45-м щыщ цІыху 550-м ящыщу а къэралым щыунафэщІ къулыкъур дзыхь хьэщІащ адыгэ щІалэр. Микъыхуащіащ. Илъэс 14-кіэ хаил абы щищіа докладыр теухуат Кавказ Ищхъэрэмрэ КъуэкІыпІэ къэралхэмрэ щекІуэкІ эстетикэ гъэсэныгъэм. Румынием и ЩІалэгъуалэ зэгухьэныгъэм и пашэу щыта, итІанэ абы и компартым и секретарь нэхъыщхьэу илъэс куэдкІэ А лъэхъэнэм ирохьэліэ лэжьа Чаушеску Николае

1980 гъэм Джырандокъуэр ягъэувауэ щытащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и «Союзпечать»-м и унафэщlу. «Печатым зе́гъэубгъун» союзпсо журналым и редколлегием 1985 - 1993 гъэхэм хэтащ, къэралым и нэгъуэщІ тхылъ тедзапІэлъэпкъ- хэми жыджэру ядэлэжьащ. хэм 1921 - 1937 гъэ- А илъэсхэм Джырандохэм я щэнхабзэм къуэм хузэф эк аш зи пазэрызиужьар» те- шэ ІэнатІэр абы хуэдэхэу мэм трищІыхьа и къэралым щылажьэхэм я къэхутэныгъэхэр нэхъыфІхэм хригъэлъыабы утыку къри- тэн. Абы и щыхьэтщ а хьащ 1977 гъэм. А лъэхъэнэм унафэщІми Іэщіэныгъэ лэжьы- натіэми къыхуагъэфэщауэ гъэр ехъуліэныгъэ- щыта дамыгъэ лъапіэхэр. пхигъэкіащ Унафэщі щыпкъэми и абы и нэіэм щіэту лэжьа гуп зэдэ щІэныгъэхэм я къуэтми зэхуэдэу къызэкандидат ціэр къы- далэжьащ къыхуащіа фіыщіэхэр, я зэфіэкірэ къарурэ емыблэжу Іуэхум зэрыбгъэдэтамкІэ. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщІэ, СССР-м, УФ-м, КъБР-м СвязымкІэ я министерствэхэм къыхуагъэфэщауэ щыта дамыгъэхэр, щІыхь, щытхъу тхылъхэр, «Лэжьыгъэм и ветеран» медалыр, цІэ А лэжьыгъэм къыдэкІуэу

егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ къалэни абы щыгъуэ щигъэзэщІащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетми. Студентхэм ядэлэжьэныр хуабжьу игу ирихьу илъэс бжыгъэкіэ абыхэм яхэтащ Джырандокъуэр. А еджапІэ нэхъыщхьэм ІэщІагъэлІым щыпищащ и щІэныгъэкъэхутэныгъэ лэжьыгъэхэм икІи 1991 гъэм политикэ тхыдэмкіэ доцент ціэр къыфІащащ.

Жылагъуэм пщІэрэ щІыхьрэ щиІэщ Джырандокъуэ Михаил. ЗэфТиха лэжьыгъэфІхэм кІуащ къэрал дамыгъэ лъапІэхэр, жылагъуэ гу-Хельсинки лъытэ лъагэр. Джырандокъуэм къыхуагъэфэщащ къэралпсо, республикэпсо мыхьэнэ зиіэ ціэхэр, къратащ ди республикэм и дамыгъэ нэхъ лъапІэ дыдэр -КъБАССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым **ЗЭГУХЬЭНЫГЪЭХЭМИ** «Принт-Центр» тедзапіэм иджыблагъэ кІащ Михаил теухуа тхылъ шхьэхүэ. Михаил пшІэ хуащіў хагъэхьаш ШіэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академием, ар Кавказым ЩІэныгъэмкІэ, щэнхабзэмкІэ, егъэджэныгъэмрэ бизнесымкІэ и жылагъуэ академием и академикщ.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Мы махуэхэм

Джырандокъуэм а лъэ-

Къэзахъстаныр

Мэлыжьыхьым и 19, гъубж

♦Ажэгъуэмэм и махуэр шагъэлъапІэ дунейм и къэрал куэдым

♦Урысей полиграфием и махуэщ ♦1929 гъэм къалъхуащ филологие шІэныгъэхэм я док-

тор, АКъУ-м и профессор, УФ-ми АР-ми щІэныгъэхэмкІэ шІыхь зиІэ я лэжьакІуэ, ШІДАА-м и академик, Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэу щыта Щхьэлахъуэ Іэбубэчыр

♦1937 гъэм къалъхуащ тхакіуэ, драматург, КъБР-м гъуазджэхэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ Журт Биберд. Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-текіыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 23 - 25-рэ, жэщым градус 12 - 14 щыхъунущ.

> Мэлыжьыхьым и 20, бэрэжьей

♦Урысейм щагъэлъапіэ

Лъы зытым и махуэр ♦ 1937 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым хыхьэ Прохстаницэр къалэ ладнэ хъуаш.

♦ 1925 гъэм къалъхуащ КъБР-м щіыхь зиіэ и сурэтыщі Сындыку Тобий (Анатолэ)

♦ 1932 гъэм къалъхуащ режиссёр, УФ-ми КъБР-ми гъуазджэхэмкІэ шІыхь зиІэ я лэжьакІуэ. КъБР-м и Къэрал саугъэтыр зрата Теувэж СулътГан.

♦1933 гъэм къалъхуащ КъБР-м щІыхь зиІэ и журналист **НэщІэпыджэ Ибрэ**хьим

♦1940 гъэм къалъхуащ УФ-ми КъБР-ми щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ я лэжьакІуэ, ЩІДАА-м и академик Джырандокъуэ Михаил. **♦1949 гъэм** къалъхуащ

«Эльбрус» тхылъ тедзапіэм и унафэщІ, КъБР-мрэ КъШР-мрэ я цІыхубэ усакІуэ, КъБР-м и Къэрал саугъэтыр зрата Ацкъан Рус-

♦1955 гъэм къалъхуащ педагогикэ щІэныгъэхэм я доктор, профессор, УФ-ми КъБР-ми егъэджэныгъэмкіэ щіыхь зиіэ я лэжьакіуэ Щоджэн Ахьмэд.

♦ 1965 гъэм къалъхуащ биологие щІэныгъэхэм я доктор, КъБКъМУ-м и профессор Беслъэней Эдуард. Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ, піалъэ-піалъэкіэрэ уэшх къыщешхынущ. Хуабэр махуэм градус 11 - 14, жэщым градуси 8 - 9 щыхъу-

Мэлыжьыхьым и 21,

♦УФ-м щагъэлъапІэ ЩІыпіэ самоуправленэм и ма-

♦ 1920 гъэм Налшык цІыхубэ

хозяйствэм и щІыналъэ совет къыщызэрагъэпэщащ. **♦ 1921 гъэм** Налшык Лъэпкъ музей къыщызэІуахащ. ♦ 1925 гъэм къалъхуащ къэрал къулыкъущІэ, генералмайор, Иорданием и лІыкІуэу Тыркум, Иракым, Ки-

Хасэм и тхьэмадэу щыта щыхъунущ. БырмамытІ Фоуаз. **♦1940 гъэм** къалъхуащ

тайм щыІа, Адыгэ ФІыщІэ

УФ-ми КъБР-ми щІыхь зиіэ артисткэ, Къэбэрдей-

Балъкъэрым и цІыхубэ артисткэ, КъБР-м и Къэрал саугъэтыр зрата ЖьакІэмы-

<u>Дунейм и щытыкІэнур</u> «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 14 - 16, жэщым градуси 9 - 10 щыхъу-

> Мэлыжьыхьым и 22, мэрем

♦ЩІы-Анэм и дунейпсо махуэщ **♦**Секретарым и дунейпсо

махуэщ ♦Экологием къихь шынагъуэм зыщыхъумэным и

♦ 1886 гъэм къалъхуащ бзэщІэныгъэлІ, КъБР-м щІэныгъэхэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакіуэ, КъБР-м щіыхь зиіэ и егъэджакіуэ Елбэд Хьэ-

♦1942 гъэм къалъхуащ химие щІэныгъэхэм я доктор, профессор, УФ-м щ Іэныгъэхэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ, РАЕН-мрэ ЩІДАА-мрэ я академик Мэкіэтіей Аб-

дулэхь. **♦ 1952 гъэм** къалъхуащ урысей географие обществэм хэт, ныбжьыщІэхэм я «Додо Клаб» зэгухьэныгъэм (КъБР) и унафэщІ Мысырджэн МуІэед.

Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 13 - 15, жэщым градуси 7 - 9

> Зыгъэхьэзырар ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэщ.

∫Лъэпкъ Іущыгъэ: े

Шыр птымэ, шхуэри дэщіыгъу.

Зэманым пэджэжу Лъэпкъ шэнхабзэм зе-

гъэужьынымрэ лъэпкъ щІэинхэр хъумэнымрэ хуэунэтіа жэрдэмхэр ядэзыІыгъ Президент фондым сом мин 418-рэ хухихащ балъкъэр лъэпкъым къыдекІуэкІа архитектурэм теухуа къащыхъу музей къызэІухыным.

АБЫ щагъэлъэгъуэнухэм ящыщщ Кюнлюм - Эль щІыпІэм щыІэ чэщанэхэмрэ ижь зэманым балъкъэрхэр щыпсэуа унэхэмрэ бжыгъэхэр зы лъабжьэ мардэм тету траха сурэтхэр.

Иджырей гъэпсыкІэм тету зэхуахьэса экспонатхэр нэхъри щІэщыгъуэ ящищІынущ «Си унагъуэм и къарур зыхэлъыр» фіэщыгъэм щіэт эссе зэпеуэм Шэрэдж щІыналъэм и школакіуэхэм щагъэлъэгъуа теплъэгъуэхэм. Ахэр теухуащ балъкъэр лъэпкъым и тхыдэм, щэнхабзэм, унагъуэм илъа хабзэхэм, адэжьхэм я псэукІам, нэгъуэщІхэми.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр

Республикэм и Парламентым и депутатхэмрэ КъБР-м и Парламентым и Аппаратым и лэжьак уэхэмрэ КъБР-м и Парламентым и депутат **Зали**ханов Эльдар Михаил и **къуэм** хуогузавэ абы и анэ́ **Акае́вэ́ Лидэ Ахъмэт** и пхъур дунейм зэрехы-

щащ ведомствэм и лэжьакіуэхэр псэупІэкІэ къызэгъэпэщыным. Къатибгъуу зэтет унитІ щаухуэ а щІыпІэм, метр зэбгъузэнатІэ мин 12-м щІигъу иубыду. ПроектымкІэ ар иджырей мардэм къит асэ фэтэри 144-рэ хъун хуейщ.

Зэјущіэр щекіуэкіым Павлов Васи-

фэщіхэм гу лъаригъэтащ ягъэува мал къет Урысей Федерацэм къэрал піалъэм къриубыдэу икіи сыт и лъэныкъуэкІи зыхуей хуэзэу ухуэныгъэ-монтаж лэжьыгъэхэр зэфlагъэкlыу 2023 гъэм ятын зэрыхуейр.

- Мы проектыр пхыгъэкІыным социлий ухуакіуэ іўэхущіапіэм и уна- альнэ мыхьэнэшхуэ иіэщ икіи абы іэ-

кіуэці Іуэхухэмкіэ и органхэм я лэжьакІуй 144-рэ, апхуэдэуи абыхэм я унагъуэм щыщхэр псэупіэ зэіузэпэщкІэ къызэгъэпэщынымкІэ, - жиІащ Павлов Василий.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

гужьеину хуэмейхэу арат?!

Шэрхъхэм

Ауэ, итlани, сылъэlуащ, «кхъы-

щІэзмыгъапхъуэу

Іэ, машинэр упщІыІужыху тІэкІу-

рэ щыдвгъэгъэт?» жысіэри.

лъэфым мащізу тескъузэрэ и

къызэдэІуэкІэми сыкІэлъыплъу.

Арати, сэри тІэкІу зыкъэсштэжа-

уэ сащыкІэлъыщІыхьэм, «хъунщ,

моуэ фыкъитІысхьэжи дев-

гъэплъ. адэкІэ къэна шыІэкъым

мес, модэ Хьэсэут псы бгъчн-

жыр щежэх къуакІэр, сэмэгумкІэ

псэупІэ гуэрхэри къыщыт хуэдэу,

болъагъу» яжесіащ. Мыдрей-

хэри, ягухэр псэхужауэ, къызб-

щэурэ, адэкІэ къуэкІийм нэхъ

задэжу дыхьэ гъуэгу нашэ-къа-

шэмкіэ едукъуэдиихащ, и щіэм

къэнэжа щымы ву къыщ вк ващ.

Нарзанхэм я кІейм

Дынэсмэ, лъэмыжщ. Дытемы-

лъадэ щіыкіэ дыкъэувыіаши.

ижьымкІэ Хьэсаут псы бгъунжыр

къызыдэж тІуащІэм хущІэзы-

ІуантІэ мывалъэ-сабалъэ гъуэ-

гум и пащхьэ дитщ. Лъэмыжым

адэкІэ дызэпрыплъмэ, гъуэгу нэ-

хъыщхьэм, бгыхэм пежэкІыу,

«Нарзанхэм я кІей» зыфіаща зы-

гъэпсэхупіэм и пщіантіэшхуэм

Мыбдежымкъыщыхэзгъэщын-

ши. дыкъемыжьэ ипи. мы Іэ-

гъуэблагъэм дыкъыщихьэми,

жэщхэс щыпщі хъуну щіыпізу

сызэгупсысатэр Хьэсаут и тІуа-

щІэ Іэхуитлъэхуитым дыщепсы-

хыныр арат. Сыт щхьэкІэ жып-

Іэмэ, сэ сыщыгъуазэт зи гугъу

жьэхэмыуэу зыщыбгъэпсэхункІи

зэрынэхъ зэгъри, сэтей щіыкізу

зэлъы уха хуей цык ухэмк ээ-

си гъуситІыр къэлъэІуащ: «Япэ-

щІыкіэ Нарзанхэм я кіейм дыдэв-

гъэхьи, зищІысри, къызэрызэте-

на щіыкіэри зэдвгъэгъащіэ»,

жаlэри. А тlум я лъэlур сымыгъэ-

защІэу хъунутэкъыми, Балъкъ и

тІуащІэм хуепІэщІэкІ фІэкІа умы-

щІэну, мывалъэ къуэкІийм щеш-

кіурэх псы кіантіэм телъ лъэ-

мыжым дытелъадэщ, ар къызэд-

нэкІри, къытхуэплъэ ухуэны-

хъунухэр адыгэу къыщІэкІагъа-

щэрэт» дигукІэ жытІзу зыщыт-

плъыхьым, пхъэм къыхэщіыкіа

унэ тІорысэ гуэрым деж щалъэ-

хъа шым Іус езытыну къыкъуэкІа

Куэбжэ зэlугъэзэщІыкІамкІэ

«ДызыхуэзэнкІэ

гъэхэмкіэ дунэтіащ.

дыдыхьащ.

Арщхьэкіэ (ар яжесіа пэтми),

зыри

дыхуемыпіэщіэкіы-

ипэжыпІэкІэ.

зыщещІри,

къыщыо.

гъурытІысхьэжащ.

дынэсынуми,

хуэсэмэгурабгъу

прејузнтјэкј.

тІысэхынкІи.

рынэхъ бейри.

лъагъуэжьхэмкІэ НапэкІуэцІыр зыгъэхьэзырар КЪУМАХУЭ Аслъэнщ

Куэд щауэ сыщахъуэпсырт рыквырщ, ижьымка Къэрэшей-Іуащхьэмахуэ и дыгъэмыхъуэ *лъэныкъуэу Балъкъ и тlya-* дэту нэм къыlуидзэр адыгэхэм *щІащхьэхэмкІэ щыІэ «Псыхущ-* «Чэтмэс» зыхужытІэу, урысхэм хъуэ» зыхужаіэ щіыпіэ телъыджэу, нэкъыфіэщіу фіэкіа, гъэіукіа іэшэлъашэм и щіэдза*зэи сызылъимыхьам сыкъы-* піэщ. щыхутэным.

АУЭ ЩЫХЪУКІИ, илъэс зыбжанэ ипэкіэ гуп ціыкіу дызэрыгъэхъуу, а гугъапІэм и зэгъэхъуліэкізу дгъзунэхуари дызыпэмыплъат, а лъэхъэнэ дыдэм апхуэдэ тхузэфІэкІыну дызэрыщымыгугъам къыхэкІыу. Уэ сыти жыІэ, хэтыт зыщІэр бжьыхьэпэ мазэм икухэм дызытехьа гъуэгуанэм апхуэдизу кІыхьыщэу зызэхишынуи, дызэрыса машинэр тфіэгуэныхь хъупэным нэсауэ дризэхэзекІуэнуи.

АтІэми, «хэт сымэ фызэгъусахэр?» жыфІэу фыкъыдэупщІмэ, абыи и гугъу щІын щІыдодзэ.

Зэгъусахэр

Уейт Мухьэмэд жаІэри ныбжьэгъужьыф си ащ, университетым физикэмкІэ и къудамэм илъэситхукІэ къыщыздеджауэ (ди жагъуэ зэрыхъунщи, блэкІа зэманым иту и гугъу сщІын хуей мэхъу, мы тхыгъэр и кІэм нэзмыгъэс щІыкІэ машинэ зэжьэхэуэм зэрыхэкІуэдам къыхэкІыу), «губгъуэліщ» хужаіэрэ щіыуэпсым гугъэзагъэу декІуэкІыным дапшэши хуэхьэзыру.

Ауэ щыхъукІи, Мухьэмэд гуфІащ, гъуэгу техьэныр аргуэру къызэрысщыхьам и хъыбарыр шыхуэсІуатэм.

Фи нэмыс нэхъ лъагэ ухъуи, и бэшэчагъкІэ Уейтым пимыкІуэтыну, абдежми гъуэгуэгъу етіўанэ сэ схуэхъуар си бынхэм яз Заур-Болэтщ. А щІалэми мызэмытізу къызиіуэкіат: «Дунейр щІыІэ мыхъу щІыкІэ, жэщ зытІущ щитхыну, кхъыІэ, щІыпІэ дахэ гуэр дывгъакІуэ», - жиІэу. Сэри абы и зыкъысхуэгъэзэкІэр си гуапэ мыхъункІэ Іэмал иІэтэкъым, щІыуэпсым пщІэ зэрыхуищіыр зэригъэнаіуэм къыхэ-

Мы Іуэхум тезухуа пэублэ тхыгъэм и гугъу щысщат гуп цІыкІур дызэрежьа щіыкіэми, гъуэгум зызэхедгъэшу, Ставрополь крайм хыхьэ Нартсанэ (Кисловодск) къалэ зыкъизыхым дигу пэщыху дызэрыдэтами, «Къэрэшей ЦІыкіу» зыхужаіэ щіыналъэм и кlапэ дызэрытехьами, урысхэм «Къэбэрдей шытх» зыфІаща, мэз цІырхъ мащІэу зытет джабашхьэ екіуэкіыу щіыналъищым я гъунапкъэ гъэлъагъуэу къалъытэр къызэрызэднэкіа щіыкіэми.

Къыпызыщэ

«Дэнэ дежт, атІэ, фыздынэсар?» жыфІэу фыкъыдэупщІмэ, Нартсанэ къалэм къыщхьэщыт Къэбэрдей шытх цІыкІум щхьэдэхыу зыхуезыгъэшэтэхыжа асфальтыщІэ гъуэгумкІэ къэрэшей къуажэу Кичибалык зыфлащам дыхуеплъэкІ-дыхуеплъых щІыкІ у дыпежэкІри, ар зыбгъэдэс Чыщбалъкъ псы бгъунжым адрей лъэныкъуэмкІэ зыкъыхущіэзыіэтэ джабэ нэкіу фэкъум дыкІэрылъэдащ.

Мыбдежым гу зыщылъыттар къридгъэна у у къыхэдгъэщынщи, Чэтмэс бгыщхьэ тафэр и гъуазэу, Кисловодск къалэр «дэзыгъэбгына» а гъуэгущІэм сэмэгумкіэ къыщылъ губгъуэ нэкіур, къызэрыщІэкІымкІэ (ар, дауи, си дежкіэщ), Къэбэрдей-Балъкъэрым и Аурсэнтх хъупіэ бгъуфіэшхуэм щыщу Чыщбалъкъ псыхъуэмкІэ хуезыгъэзыхырщ.

ЖытІэнур арамэ, дызэрыс гъущІыгум мис абдежым щызыхищащ и моторыр къызэрызэщІэплъэр, ар и чэзум зыгъэупхуей жьыхум зрилъэфыхь-зигъэгувэу фіэкіа зэрызыІуимыдзэм къыхэкІыу. ХэзыщІыкІхэм иужьым къызэрыджа амк і э, радиаторым идгъэхъуэн хуей тосолым ипіэкіэ псы иткІзу къызэрыдублар арагъэнут абы апхуэдэ «ХЬЭЛ» къезыгъэщтар.

Чэтмэс (Шиджатмас)

щыхьа джабащхьэм дыкъыщикІрэ зыщытплъыхьмэ, сэмэгумкІэ сэнтх хъупІэм нэхъ теІэтыкІа и гъунэгъуар щІыпізу сабалъэ гъуэгур здыпх- къыщыхэдгъэщам хэдгъэхьэж-

Шэрджэсщи, а тІум я зэхуаку «Шиджатмаз» цІэр зытра-

АтІэми, а фІэщыгъэр зэрахьэ дызытехьа шытхыщхьэ тафэми, ипщэ-къухьэпІэ лъэныкъуэмкіэ къыщхьэщыт Іуащхьэ джафэшхуэми (метр 2127-рэ и лъагагъщ), тІэкІу пыІукІуэта иужь а щІыпІэм зыхуезыгъэщэтэх къуэ бгъунж нашэкъашэ кууми, абы и лъэныкъуитІри зыгъэдахэ джабащхьэ нэкlухэм псынэпс-псыпыхуу зыкъыщызэщІэзыкъуэу Нарзанхэм я кІейм (я къуэладжэм) хуешкІурэхыж псыежэх цІыкІуми. Иужьрейр абдежым блэж Хьэсаут псы бгъунж нэхъ зызыгъэиным холъадэ. Езы Хьэсаут, зэрытщІэщи, Балъкъ хо-

ЩІыналъэм и зэхэлъыкІэр зыджхэм (географхэм) гу зэрылъатауэ, Шиджатмаз щІыпІэр хохьэ Кавказ Иным ищхъэрэ лъэныкъуэмкІэ гъэза и бгылъэ екІуэкІхэм къахэхужьыкІ Къырылъэ шытхым.

АтІэми, лъагапІэу дыкъызытехутам автомобиль зекІуапІзу тІу щызэхокІри, ипщэкІэ зыгъазэу къуэ куу ціыкіум удэзышэр алъандэрэ дыкъызытемык а асфальт гъуэгущІзу Іуащхьэмахуэ и дыгъэмыхъуэмкІэ къыщызыпхив Псы Хущхъуэхэм хуэкІуэрщ. Мыдрейуэ, тафащхьэм дыкъытехьэжынщи, хуэищхъэрэ-къуэкіыпізу сэмэгумкіз езыіуэнтізкІыр удзылъэ-сабалъэу Кичмалкэ къуажэм хуезыгъэзыхырщи, ар телъыджащэрэ жыжьащэу нэм къыхуэмыубыд губгъуэшхуэм йокІуасэ...

Къытедгъэзэж пэлъытэу къыхэдгъэщынщи, Чэтмэс и джабащхьэм утету ижьымкІэ нэм къыІуидзэ щІыпІэр мы зэманым Къэрэшей-Шэрджэсым хыхьэуш къызэралъытэри, гъунапкъэрыгъуазэ гъуэгумкіэ тіэкіу узэрекіуэтэкіыу, уэх щіыкізу узыщхьэщыувэр псэр зыгъэхьэшкІурашкІуэ, жьы къэшэгъуэ уизымыгъахуэ къуршылъэ телъыджэу Іуащхьэмахуэ бгыжь уардэм

lузыгъаплъэрщ... Чэтмэс шытхыщхьэр гъэщІэгъуэн зышІхэм ящыщу мыри къыхэгъэщыпхъэщ. Мыбдежым, къызэрабжамкІэ, зы илъэсым хуэзэу, ику иту, махуэ 334-кІэ шыдыгъэпсщ, жэщыр и нэхъыбапІэм щывагъуэбэщ. А псом къыхэкlыуи, мы щІыпІэр икъукІэ хуэщіащ астрономие кіэлъыплъыныгъэхэр шегъэкІуэкІыным. АтІэми, ищхьэкІэ зи гугъу тщІа Чэтмэс Іуащхьэм и джабэ нэкІухэм кіэрытлъагъуэр УФ-м ЩіэныгъэхэмкІэ и академием Атмосферэм и физикэр джынымкІэ и институтымрэ астрономиемкіэ и обсерваторэ нэхъыщхьэу Пулковскэ зи фІэщыгъэмрэ Кисловодск къалэ щаІэ къудамэхэм бгыщхьэ станцу мы щІыпІэм щрагъэзэгъахэм я ухуэныгъэхэрщ.

ФІэщыгъэр къызытехъукlам ехьэлІауэ

Мыбдежым, мы лъэхъэнэм мэз зэримытыр къидмыдзэмэ, зэреджэр адыгэбзэм хэт «чэтмэс» («джэдмэз») псалъэ зэхэтыкІэм къытехъукІауэ къэдбжыныр зыхуэІуа щыІэкъым. АтІэми, «Гуэрэн» ООО-р зи ІэмыщІэ илъ, адыгэшхэр къэгъэхъуным куэд щіауэ елэжь, абы къыхэкіыуи Къэбэрдей-Балъкъэрым

бгылъэ хъупіэхэр зи кіуапіэ, жылагъуэ лэжьакІуэ Егъэн Ибрэхьим зэрыхуигъэфащэмкіэ, Чэтмэс и нэхъ лъагапІэхэми зэгүэрым мэз итагъэнущ, мы щІыпІэм монголхэр къыщихьам (ліэщіыгъуэ блэкlахэмкlэ деlэбэкlыжынщи) ирырагъэупщІыкІащ, армыхъуамэ. АтІэми, зи цІэ къитІуа зэрыпхъуакІуэхэм я хьэлт, къеныкъуэкъу лъэпкъхэм я дзэлІхэм быдапіэ щамыухуэн папщіэ, зыхуэзэ мэзхэм лыгъэ ирадзрэ

ирырагъэупщІыкІыу. Мыдрейуи, археологие щІэныгъэр щыхьэт зэрытехъуэу, Кавказ Ищхъэрэм и курыхыр, монголхэр къэмыс ипэкІи, адыгэхэм я псэупіэ-зекіуапіэу щытагъэ-ГъущІыгур пэлъэщу зыщхьэ- нущ (апхуэдэ Іуэху еплъыкІи щы-Іэщ). АтІэми, адыгэбзэ къэпсэлъыкІэхэри (кІахэри, къэбэрдей-Къэбэрдей-Балъкъэрщи, Аур- ри) а лъэхъэнэм нэхъ зэрызэишхьэкІэ

мэ, зи гугъу тщІы щІыпІэцІэр ди бзэм и «чэтмэс» («джэдмэз») псалъэ зэхэтыкІэм къытехъукІауэ къыдагъэбжыныр, ищхьэкІи зэрыщыжытащи, зыхуэlуа щы-Іэкъым.

Гъуэгум адэкіэ пыдощэ

ЛъагапІэм дыкъызэрытехутами, и шхьэфэр укъуэдия сэтейуэ зэрыщытми, дауи, ди гур нэхъ хегъахъуэ, «бауэ-бапщэу» дыкъызыдэкІа джабэ задэм елъытауэ.

Ауэ щыхъукІи, гъунапкъэгъэлъагъуэ нагъыщэхэми къыдагъэшаш ди республикэм къухьэпіэмкіэ щиіэ и джабащхьэхэмкіэ дыкъызэрихьэжар. А Іуэхугъуэми, сэтеипІэм дыкъызэрытехутами дыщыгуфІыкІыу, асфальт гъуэгу бгъуфіэшхуэмкіэ адэкіэ ирижэн щІэддзащ.

Ауэрэ (атІэ, апхуэдэ защІэу екіуэкіынт), машинэ зекіуапіэм дурэш-пліэрэшу зыхуриіуэнтіэххэмкіэ къыдигъэщіащ хуэегъэзыхыгъуэм зэрыпэблэгъар. Шыджэтмэс (Чэтмэс) къуэкІийм зыдэзыгъазэ асфальт гъуэгу нашэкъашэм ущыбэлэрыгъ зэрыщымыхъунур тщыгъупщэжауэ, гулъэф щытщІырейми, зыдедгъэхьэхауэ дыздехым, гъущІыгур къэзгъэувыІэу зэрызэпэсплъыхьын хуейм гурыгъугурыщІэ гуэрым сригъэгупсы-

АтІэми. къызэрыхэзгъэщауэ, къуэ зэв куу ціыкіум и лъащіэр (псыр здежэхыр) республикитым (Къэрэшей-Шэрджэсымрэ Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ) я гъунапкъэм адэкІи къыпезыгъащэщ. Мыбдежым гублащхьэдэсхэр бэлэрыгъ зэрыщымыхъунур нэхъапэхэми зэхэсхат, уеб-

лэмэ зэгуэрым нэгузегъэужьакІуэ къежьа гупым сахэту, дызэрыса автобусыр зезыхуэм и нэхъ задапіэхэм деж къыщи- сщіы псы бгъунжым и іуфэр ущегъэувыіэри дыкъригъэкіауэ щытащ, «адэкІэ лъэсу фынеущэх, сэ хуэмурэ сыныфкІэлъежьэнщ» къыджиІэри.

Мы иджырей ди зекіуэмкіэ къесіуэнтіэкіыжынщи, си гъуситІым сагъэгушхуэн я гугъэу къызыпхагъэјукіхэм семыдајуэу, къыкІэлъыкІуэ къэгъэшыпІзу нэхъ зезыгъэлъэхъшэхым дынэмысыпэ щіыкіэ, дызэрыс гъущІышым къезгъэгъэувыІащ.

ДыкъикІащи, машинэр зэпыдоплъыхь. ДогъэщІагъуэ хьэфэ зытебза гъущІ шэрхъхэр апхуэдизу, уејусэнкіэ Іэмал имыіэрэ Іугъуэ мащІи къащхьэщицыцыкіыу, къызэрызэщіэплъар! А Іуэхум сэ, дауи, сыкъигъэщтащ. зэхэсхат. нэхъапэхэми гъущІышым и гулъэфыр зыгъэлажьэ дагъэр пштырыіуэ хъумэ, и къалэныр хуэмыгъэзэщІэжынкіэ шынагъуэ зэрыщыіэр. Ауэ щыхъукІи, сфіэтелъыджэт

Уейт Мухьэмэдрэ

Къумахуэ Аслъэнрэ

зыхуэдгъэзащ. И щхьэр дришейуэ ирихьэхыж щІыкІэу зыкъызэрыддищІамкІэ зыхэсщІащ ди лъэпкъэгъуу зэрыщытри, хамэ цІыхуу дыкъызэрыщымыхъуари.

зрезыгъэлъэфыхь и гулъэфхэрат нэхъ сызытешыныхыыр, Сэри арат сызыхуеиххэри, нэхъ зыгуэркІэ и чэзум зыІуамыдзэрэ, тегушхуауэ, адыгэбзэкІэ сымо егъэзыхыгъуэ защіэм икіи къэпсэлъащ: «Уи пщыхьэщхьэ задэм дыщрихьэжьэмэ жысіэу. Тхьэм щхьэкіэ, абдежым си щІалэр зэщІэувыІыкІащ. Си ныбгъуситІри, ныбжьэгъумрэ щІажьэгъужьу Мухьэмэдыр уэршэрыкіэ зыщіэти, зэкіэлъилэмрэ, къызэдэlуащ, зымащіэкіэ лъэсу мо гъуэгу нашэгъэпіащіэ щіыкізу абы епсэлъэн къашэмкіэ екіуэтэх хуэдэуи защыщІидзэм, сэри къыпысщащ: щіащ. Сэри, шэрхъхэр тіэкіу «Мы щІыпІэм нэху дыкъыщекІызэщІзупщІыІуэжа хуэдэу къэсну дыкъихьауэ аращи, къыздетлъытэжати, машинэр зэщІэзхьэжьа чэтэн унэхэр щыдгъэув гъэнэжри, сысакъыпэурэ сахъуну фэху мащІэ гуэрхэр дыбкІэлъекІуэтэхыу щІэздзащ, гугъэлъагъуамэ арат».

Асыхьэтуи къыхэзгъэщащ унэкІуэцІ дызэрыхуэмейри, щІыўэпс зэлъыІухам пэтщІ щымыІэу дыкъызэрежьари. Апхуэдэу щІызэкІэлъызгъэпІэщІар дызы-ІущІар хьэщІагъэ къыдихын зэезмыгъэгупсысын рыхуейм щхьэкІэт. Езыри ди зыхуэгъэзэкІэм арэзы къищІа хуэдэу гу щылъыттэм, «зэредмыгъэлеям» дыщыгуфІыкІыжащ.

Іэшыхъуэ-шыхъуэу фІэщІам «мобдежми, мыбдежми зыщивгъэзагъэ хъунущ» жыхуиІа щІы ІэнэщІ тІэкІухэм дахуеплъэкІыу лажьэ зэрамыІэм гу лъытта пэтми, а пщІантІэм дыкъыщыувыІэу, чэтэн ціыкіухэр щидмыгъэувыкіым нэхъыфіу си щхьэкіэ къэслъытащ. Сыту жыпІэмэ, абдежри цІыху къэувыІэпІэт, дэр нэмыщІу, ди япэ къища нэгъуэщі гуэрхэми я жыгъуэми дызэрыпэмыіэщіэр чэтэн унэхэр адэкіэ-мыдэкіэ щагъэувагъэххэт.

Мы пщІантІэм дэ, дауи, зыри къыщыджьэхэуэнутэкъым. АрщхьэкІэ дэ дызыхуейр цІыху нэхъ здэщымыІэ, уеблэмэ, тІэкІу нэхъ щышынагъуэІуэми, хуиту ди лъэм зыщиукъуэдиин, зэрызыхуэдгъэхьэзырам къищынэмыщіа, нэгъуэщі дызыщыгугъын гуэри здэщымыІэт.

Арати, си гъусэхэм захуэзгъазэри яжесІащ:

къэфлъытэ - Мыр тэмэму щхьэкіэ, мохэр къытіуплъэдаІуплъэжу дауэ мыбдежым дызэрыхэсынур? Мы псым ишхьэхэмкІэ шыІэ и ныджэр куэдкІэ нэхъ Іэхуитлъэхуитщ, узэрыхуейуи зыщыбгъазэ мэхъу. Мыбдежым, Нарзанхэм я кlейм, адэкІэ зыщитлъэфыхьыжмэ, дауи, дыкъыщынэн хуей хъунущ. Аращи, кіыфі мыхъупэ щіыкіэ, псынщІзу фызэдегупсыси зи гугъу ныфхуэсщам дывгъакіуэ. ди нэхэм къыщІэІэбэхэр тлъагъурэ псы Іуфэми дыІухьэфын, пщыхьэщхьашхи щызэдгъэуlу-

фын хуэдэу. Си гъуситІым а псалъэхэр нэхъ япкърыхьа, сытми фэуэ зытрагъэуамкІэ къызагъэлъэгъуащ жысіамкіэ арэзы зэрыхъуар. Ныбжьэгъумрэ щІалэмрэ алъандэрэ зыхэсыхьа теплъэгъуэм къыхэсшыжщ, лъэмыжу къызэднэкІам дызэпрыкІыжри, сэмэгумкіэ етіуэнтіэкіащ.

ТІуащІэр тысыпіэщ

Пшапэр зэхэуа щхьэкіэ, кіыфі

сызытегузэвыхьыр си гъуситІым щІалэр къэтлъэгъуащ. Абы япэ- хъупэным иджыри сыхьэт ны- сызыпэмыплъар къазэрыфІэмыІуэхущэр е сагъэ- щІыкІэ «Сэлам алейкум!»-кІэ къуэ хуэдиз иІэжу къыщІэкІынт, къыдиІуэтылІащ: «КхъыІэ, мыбы Хьэсаут и псыщхьэр ди гъуазэрэ дызрижэ лъагъуэри тлъагъуу, бжыхьэпэ пшыхыыр зыфІэ- пэ къыщыщІэж псы хущхъуэхэм щІэщыгъуэ Нарзанхэм я кІейр къыщызэднэкіам.

Гъузгум къыпызыщэри

Пазянхрэхш пкрп Ахэзыграичрэш

ЖыпІэнур арамэ, гъэмахуэр икІа щхьэкІэ, дыкъэзыухъуреихь Іэгъуэблагъэм, дыгъэпс щабэр къегуэпылІзу, щыуэфІ фІыуэ!» жысіэри. Ар зигу ирихьа дыдэт. Ди нэгу къыщіэувэхэр, уатемыдымэныр Іэмал зимы-Іэу, телъыджащэт. КъэувыІэпІэ нэхъ зэгъхэм дылъыхъуэ пэтрэ, шІигъукІэ километритІым псы Іуфэм дыбгъурыту дыдэже-

Сытми, «мо егъэзыпІэм сыт и лажьэ?» жыхуэтІэхэм ящыщ зым деж дыкъыщыувыІэу, зэгъусэхэр арэзы дыщызэдэхъум, гъущІышым дедгъэдзыхащ. ДыкъызэришэсыкІыуи, «мафІэ здэщымыlэм тхъэгъуэ щыlэн?» жыхуаІэм дытету, ари псынщІэу зэщіэдгъэстащ, къуэщіий гуэрхэр къызэрыздэтщтами, пхъэ кІапэу абдежым къышызэтранахэми я фІыгъэкІэ.

Жэщ щитхыну къыздетшэжьа чэтэн унэхэри дызэдэІэпыкъужурэ зэфіэдгъэуващ. Апщіондэхукіэ мафіэр зэщіэплъагъэххэти, узэхъуэпсэн хуэдэ Іэни абы и гъунэм щыдухуащ, махуэ псом гъуэгу дызэрытетар тщызыгъэгъупщэжын ерыскъы гурыхьхэмкІи дыщызэІурыуащ.

Зым къиупсэлъым адрейр дедаlуэу, хъуэхъу дахэхэр щыжыт-Іэрэ гукъыдэж инми дыщызэщІищтауэ, пшыхьыр а тэхъуанэм щыдгъэкІуащ. Гъуэлъынэрылъагъути. зидмылъэфыхьу, «щхьэж и унэ бжэн лъакъуэ» зэрыжаlэу дызэбгрыгъуэлъыкІащ, нэху зэрыщу адэк|и ди нэгу зезыгъэужьыфын Іуэхугъуэхэр къызэрытху-ШЭЧ къытедмыкъуэкІынум

Нэху зэрыщу

ЕтІуанэ махуэм пшэплъ къызэришІу дыкъызэщІзушащ. Псы зезыхьэ къуажэр Хьэсаут псым и щІыІэмылу абдежым щешкіу- тіуащіэм дэсащ. Арщхьэкіэ, рэхымкіэ зыкъэттхьэщіщ, и іу- иужькіэ ягъэхьэзыра картэхэм а фэм дыщиктуктри, жейбащхъуэ жылэр итлъагъуэжыркъым, зэнэкіуу ушкіумпіахэр зыузэхуж рыщымыі эжам и нэщэнэу. МыдмафІэри щызэщІэдгъэстыжащ, рейуэ къыхэдгъэщынщи, тхыдэм пщэдджыжьышхэми дыщетІысылащ, а щыпым апхуэдизу тыншу нэху дыкъызэрыщекІам папщІи Тхьэшхуэм хуэтщІрэ махуэщІзу зыкъыддэзышІми дышыгуфІыкІыу.

Ихъуреягъыр дахащэт, аддэ, Нарзанхэм я хэщ ап Іэм кънщыдгъэна къуэкІыпІэмкІэ дыгъэм зыкъызэрыщиІэтыр къыдигъащІэу, и бзий дыхьэрэнхэм къытщхьэщыт джабащхьэхэр зэщІагъэнахуэрэ ныбжьу къадекІуэкІхэри зэдагъэкІуасэу.

МахуэщІэм зыкъиужьырт. Гупзэхэшэр сэрами, къыкІэлъыкІуэ махуэр зэрыдгъэкІуэну щІыкІэм дыгъуэпшыхь хуэдэм зэІубз дыдэу сытепсэлъыхьатэкъыми, ар къигъэсэбэпащ си ныбжьэгъужьу зы пІэм имызагъэм. Дыкъыщежьэм сигу илъар аб-

дежым къыщхьэщыт джабэ нэкІухэм дыдэпшейуэ. дыкъеплъых щІыкІэу ди нэгу зыщедгъэужьынырт, абы къыдэкІуэуи, Нарзанхэм я кІейм дгъэзэжу къыщекІуэкІхэм зыщыдгъэгъуэзэнырт, тлъэкІмэ, дызыбгъэдэс псым ищхьэхэмкіэ щыіэ къэрэшей къуажэу а цІэ дыдэр зезыхьэм и Іэшэлъашэм зыщытплъыхьынырт. А псори, сэ къызэрызбжамкіэ, зы махуэр ирибгъэкіуэну ирикъунут. АтІэми, илъэс 15 ипэкІэ иш-

хьэкіэ зи гугъу сщіа щіыпіаплъэ я нэхъыбэр къыдэкіыжат. гупым дадэщІыгъуу, автобус цІыкІукІэ Налшык дыкъысауэ щытат, ари, фи нэмыс нэхъ хъуащ. лъагэ ухъуи, си бынхэм ящыщу а Заирэ цІыкІурэ ди гъусэу. Абы мы щІыпІэм «сызэрыщымыхамэр» къызэзыгъащІзу сызыгъэгушхуэхэм ари ящыщт. Нэхъри, абы щыгъуэ гуп дызэрыгъэхъуу, ныбжьыщІитІри ди гъусэу джабащхьэ лъагэхэм бауэ-бапщэу дыдэпща иужь, Заирэ цІыкіу, къызыхихари сымыщІзу, зыкъызэкъуихри къызыпхигъэlукlат: «Гугъу дехьу мыбы нэс дыкъыщІэкІуар щызыхэпщІэри, и мыхьэнэр нэхъ къыщыбгурыІуэри мы щІыпІэм укъихьзу, лъагапізхэми удэкіа иужькІэщ...».

АрщхьэкІэ, пщыхьэщхьэ кІуам зэщіипхъуэтри, лъэіу тельыджэу дикіынщ...

щіэх дяпэкіэ дыкъэкіуэни-дыкъэмыкІуэни, Іуащхьэмахуэ лъа-(Таучэшхэ я псынащхьэхэм, Джылы-Су), девгъауи, дывгъакlуэ!» Мащlэу сыкъэуlэбжьами, апхуэдиз гъуэгуанэ къыддэзыпызыча (абы ипэкІи нэгъуэщІ щІыпІэхэми, уеблэмэ, нэхъ жыжьэжхэми, Мухьэмэдрэ сэрэ дызэдыщыІат) си ныбжьэгъужьым жиlам арэзы сытемыхъуэнкlэ lэмал зимыІэт. Сщыгъупщэжащ дызэрыс гъущІыгум и гулъэфым сызэрытешыныхьри, дагъэгъэсыну идгъэхъуар апхуэдиз зи жыжьагъ гъуэгуанэм зэрыхуримыкъунури (дыкъыщежьэм зытесщімхьар Нарзанхэм я кіейм зыкъыщыдгъазэу дызэрехыжынырт). АтІэми, мыркъыкІэлъыкІуэ хъыбару щыщыткіэ, и къэіуэтэнри мызыгъуэгукІэ зэпыдгъэунщи, дыздэкІуэну сызыщыгугъа къуажэ цІыкІум и гугъу фхуэтщІынщ.

Хьэсаут

фІэщыгъэр зытеІукІа жылэр а цІэ дыдэр зезыхьэ псым ищхьэхэмкІэ къыбгъэдэсщ. Гумрэ Балъкърэ хэлъэдэж псыхэр зэхэзыгуэшыкІ сэнтхыщхьэу Къырылъэ шытхым хиубыдэм и зы папціапіэ Бырмамыті Іуащхьэм (метри 2592,3-рэ и лъагагъщ) ар километри 6-кІэ пэжыжьэщ. Къэрэшей ЦІыкІу районым и къуажащхьэ Учкекен километр 66-кІэ (гъуэгумкІэ) пэІэщІэщ.

Зэреджэр къызытепщІыкІам ехьэлІауэ Іуэху еплъыкІэ зыбжанэ щыІэщ. Къэрэшей лъэпкъым щыщ лъахэхутэхэм къызэралъытэмкІэ, «стауат (схауат)» -(«хэщІапІэ, тІысыпІэ, егъэзыпІэ») псалъэу зэхъуэкІыныгъэшхуэхэр зыгъуэтам къытехъукІащ.

Япэ дыдэу мы жылэ цІыкІум и цІэр къызэрыщыр Кавказым и шІыналъэгъэлъагъуэ картэу 1842 гъэм зэхагъэуварщ. Абы зэритымкіэ, а фіэщыгъэ дыдэр къызэриІуэтэжымкІэ, 1860 гъэхэм нэсыху а къуэ дыдэм нэхъ хуэегъэзыхыгъуэу дэтар Къэбэрдейм къина адыгэхэмрэ Псыжь адрыщІкІэ щыпсэуа ди лъэпкъэгъухэмрэзэкІэлъызымыгъакІуэу, урысхэм а Іэгъчэблагъэм хьэлэ папщІэу щаухуа быдапІэхэм ящыщу «Летний Хасаутский» ціэр зытрагъэіукіарщ.

1865 гъэм, Урыс-Кавказ зауэр иуха иужькіэ, Къэбэрдейм къы-шызэтена жылэхэр шызэгуагъэхьэжым, Хьэсаут и псыхъуащхьэхэм аргуэру къуажэ ціыкіу къыщызэрагъэпэщыжат. Абы, къэрэшейхэм я мызакъуэу, адыгэхэри, балъкъэрхэри, абазэхэри щыпсэурт. Атіэми, а жылэм дэсхэм я бжыгъэр хэхъуэ зэпытт, къышыунэхужа шІыпІэр бгылъэ хъупІэхэм зэрапэгъунэгъум къыхэкІыу. ЗэрагъэхъыбарымкІи, а къуажэм а зэманым апхуэдизу зиужьати, 1920 гъэм ирихьэліэу ціыху мини 2-м нэблагъэ дэсащ.

Совет властыр ягъэува иужь, Хьэсаут Къэбэрдей-Балъкъэр автоном областым хэту къалъытами, 1926 гъэм и пэщІэдзэм, къедза Іэгъуэблагъэхэри дэщІыгъуу, Къэрэшей-Шэрджэс автоном областым хагъэхьащ, абы къыхэкІыуи, адыгэу дэсахэм

1943 гъэм и щэкІуэгъуэм къэрэшейхэр Азие Курытым щадэшэсыкіри, мы щіыпіэм дыкъэ- гъэіэпхъуэм, къуажэр нэщі 1957 гъэм Хьэсаут дэсахэм

лъэхъэнэми къыдбгъэдэта Заур- кърагъэгъэзэжа щхьэкіэ, я нэ-Болэтрэ пщащэ нэхъыщі у диіэ хъыбэм егъэзыпі у къыхахыжар Къэрэшей-Шэрджэсым щыщ лъандэрэ зэман куэд дэкіами, а адрей щіыпіэхэрщ. Къыдэтіыс-Іуэхугъуэри Іэфіу си гум къинати, хьэжа закъуэтіакъуэри зэрыдэзэгъа щымыІэу, тІэкІу-тІэкіуурэ дэіэпхъукіыжащ. 1965 гъэм ирихьэлІэу Хьэсэут

къуажэ советыр зэхуащІыжри, Къэрэшей ЦІыкіу щіыналъэм щыщу нэхъ къыпэгъунэгъу Кичибалык жылэм ейм хагъэхьэжащ. Мы зэманым Хьэсаут, щызэхуэсыжами-сытми, дэсыр цІыхуи 100 иримыкъущ. Мыри къыхэзгъэщынут. Тхы-

дэр щыхьэт зэрытехъуэмкіэ, Урысей къэралыгъуэм Кавказым зыщимыгъэбыдэ ипэ, псыхэу Гум ЦІыкіурэ Гумышхуэрэ къедза щІыналъэхэм, абазэхэр нэа псори зэрыжызмы!эжар ара, хъыбэу иса пэтми, къэбэрдесытми, зэlумыбзыныгъэу къыс- ипщхэр щытепщэу щытащ. хулъыкъуэкlap, и кlэн нэхъ Абыхэм а щlыгур ліэщlыгъуэрэ къызэрикіыну, къигъэсэбэпащ ныкъуэм и кіуэцікіэ къызэрыіэ-Уейтхэ я къуэ Мухьэмэду зы піэм щіагъэкіа щіыкіэми тепсэкуэдрэ имызагъэм. Зыкъы- лъыхьыным мызыгъуэгукІэ яужь

Гу къабзэрэ псэ хьэлэлрэ зиlа тхакіцэ Журт Биберд къызаралъхура илъас 85-ра ирокъу

Журт Биберд Къумыкъу и къуэр Аушыджэр къуа-жэм 1937 гъэм мэлыжьыхьым и 19-м къыщалъхуащ. къуэм и мыгъуагъэщ», «Гуащэр зэрагъэlэсэр», Ар къызыхэкlар мэкъумэшыщlэ унагъуэщ. Биберд «Укъулыкъущlэнумэ, къеблагъэ» пьесэхэр. Жур-сабиигъуэ дахи, щlалэгъуэ тыншыгъуи иlауэ пху-тым и псалъэхэр щlэлъщ цlэрыlуэ хъуа уэрэд зыбжыlэнукъым зыхалъхуа зэманыр хьэлъэу зэрыщы-тамрэ и адэ-анэр пасэу фlэкlуэду зеиншэу къызэры-

хъуамрэ къэплъытэмэ. Ар иджыри школым щІэст, тхэным щыдихьэхам. ЩІ эхъуэпсырт журналист, тхакіуэ хъуну. И нэр къызыхуикіам и іэр техуащ Биберд. КъБКъУ-м и филологие факультетым щыщеджэ илъэсхэм (1958-1964) и усэхэр, Гуэтэж кіэщіхэр къытехуэу хуежьащ республикэм къыщыдэкі газетхэмрэ журналхэмрэ. 1964 гъэм щегъэжьауэ 1978 гъэ хъуху ар щылэжьащ Къзбэрдей-Балъкъэр радиом и литературэ редакцэм. А лъэхъэнэм абы игъэхьэзырауэ щыта нэтын купщіафіэхэр ноби радиом и хъумапіэм щіэльщ. Журналисту щылэжьа зэманращ Биберд прозэм нэхъ зыщрипщытари. Абы щыгъуэ и Іэдакъэ къыщІэкІащ Іуэтэж зыбжанэ. Абыхэм ящыщщ «Мэрэмэжьей», «Адэ лъапсэжь», «Уэшх нэужьым» жыхуи!эхэр. Ахэр псори зытеухуар зауэм и !эужьырщ. ЦІыхухэм я гум дыхьа а Іуэтэжхэм къыкіэлъы-кіуащ «Сабиигъуэм и бжьэпэ», «Гъатхэ пасэ»,

куий», «Унагъуэ» романхэр. Зи гугъу тщІа тхыгъэхэм нэмыщІкІи, Биберд ит- льэкІэ згъэбеину́ сыхуейщ мы тхыгъэр.

кІуэри хэкІуэдауэ, и анэр узым

ихьри зеиншэ къабзэу къэнауэ ап-

хуэдэт. Адэ къуэши иІэт икІи къы-

хъурэ?! Нэхъыбэу зи нэІэ тетари дэ-

ращ, зы пщіантіэ дыдэсу дыкъыз-

дэхъуащ жысіэми пціы супсыну-

къым. Абыи къыщымынэу, езыми

къуэшу фіэкіа дыкъимылъытэу

къыбжиІэнут.

нэхъыжьщ. Биберд и адэр зауэм къыщиlуэтэжым и деж уэ нэхъ гу

«Адэжь лъапсэ» повестхэр. Нэхъ иужьу Биберд и къалэмыпэм къыщіэкіащ тхыгъэ піащиті - «Гъуэжь-**Гъут Іздэм**, *филологие щІзныгъэ*- усэхэми, и пьесэхэми, и прозэми, и хэмкіэ доктор: - Зы хьэблэ дыдэ- творчествэ псоми къыщынэхуэсащ, зы бжыхь, тіэкіуи хуэчэтхъауэ, жащ. Абы комедие щитхым и деж ди зэхуаку дэту дыкъыздэхъуащ Би- умыдыхьэшхынкіэ Іэмал имыіэу берд сэрэ. Ар сэ нэхърэ илъэсихкіэ щытыкіэ урегъахуэ. Гум щіыхьэн

быдэ щымыІэми, уи нэпсым къызэпригъэжыхьу укъегъэгумэщІэф. Абы и тхылъу къыдэк ахэм хэспэІэбэрт, ауэ зи джэд ежэкІымрэ лъэгъуауэ сщІэжыркъым, ауэ журтlэкlу пыlудзауэ щыпсэумрэ зы налым тетащ «Къаниболэтхэ псынэр» Іуэтэжыр. А зым фІэкІа имытхами, Биберд тхакІуэхэм я зэгухьэныгъэм хэбгъэхьэ хъунт. Абы усэм хэлъ хабзэ рифми ритми хэлъкъым, ауэ макъыу хэтыр зэщІоапхуэдэт, зэзэмызэ си Іэпэр иубыду жьыуэ, усэщ жыпіэми ущымыуэ-

зыщіыпіэ сыщишаи щыіэщ. Зеиншэщи тхьэмыщкіэщ, жаіэу ди Хъыбар къэпіуэтэжкіэ тхакіуэ адэ-анэм ар зэрашэліа къудейуэ ухъуркъым, тхыгъэ куэд зэпыбгъэуаракъым, езым и гумащ агъэм, и вэк и роман хъуркъым. Тхыгъэм ціыхуфіагъым, и бзэіэфіагъым анэдэлъхубзэм и іэфіыр къыкуэд кърикІуащ. Хьэлэмэтракъэ, сэ хэпхыфрэ цІыхубэм бгъэдэплъкъызэрысхущытам хуэдэ дыдэ хьэфмэ, аращ тхакІуэ жыхуаІэр. мыхъуми, абы и гур псоми яхузэІу-Мис ар хэлъщ Биберд и Іэдакъэхауэ щытащ. Іэмал иІэххэу цІыху щІэкІ дэтхэнэми.

Бицу Анатолэ, КъБР-м и цІыхубэ жагъуэу илъагъунутэкъым, и псэр усакіуэ: - Биберд «Си унэціэ дыдэр» хьэлэлышэт. Апхуэдэ цІыхур икІи къэгубжьыгъуафіэщ. И піэ къипзыфіища и япэ дыдэ тхылъыр 1971 шакъэ - къыдрихьейр занщізу гъэм дунейм къытехьащ, а гъэм сэ «Эльбрус» тхылъ тедзапІэм лэжьэн Зэгуэрым Къып Мухьэмэд жиlауэ щезгъэжащ редактору. Абы щы-цытащ: «Цlыхум и гур и бгъэм щlэдзауэ пенсэ сытlысыжыху си щытащ: «ЦІыхум и гур и бгъэм илъщ, Журт Биберд зэрыщыту гущ, гъащіэр а іуэхущіапіэм щысхьащ. дэнэ деж уејусэми къэтхытхыу, АбыкІэ жысІэну сызыхуейращ: Биберд и япэ тхылъым къыщыщІэапхуэдизкІэ гумащІэщи». Апхуэдэу дунейм псэуащ. Езым и дуней те- дзауэ, адыгэбзэкІэ урысыбзэкІи тыкІэмрэ и творчествэмрэ апхуэ-Налшык къыщыдэкlayэ хъуам си ар Биберд и благъэт. Гъэщlэгъуэну

щіэкіхэр фіы дыдэу зэрызридзэкіар. Псалъэм па-пщіэ, Толстой Алексей, Шолохов Михаил, Айтматов Чингиз, Думбадзе Нодар, Карим Мустай сымэ адыгэбзэкіэ «къигъэпсэлъащ».

Езы Биберд и тхыгъэхэри урысыбзэк зэрадзэк ырт. Ахэр къыщытрадзэрт Налшыки Москваи, абы и пьесэхэм къытращ ык а спектаклхэр щагъэувырт Щоджэнціыкіу Алий и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрми, нэгъуэщI театрхэми.

Журт Биберд Журналистхэми Тхакіуэхэми я соз-хэм хэтащ. 1983 гъэм къыщыщіэдзауэ дунейм ехыжыху ар «Нур» сабий журналым редактору щылэжьаш

1991 гъэм Биберд къыфlащауэ щытащ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм гъуазджэхэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ» ціэ лъапіэр. Лъэпкъ литературэм хуищіа хэлъхьэныгъэм папщіэ 1997 гъэм къратащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и ЩІыхь тхылъыр.

Журт Биберд фіыуэ зыціыхуу, и гуащіэм щыгъуа-зэу, и ныбжьэгъуу щыта ціыху зыбжанэм я пса-

ру, адрейхэм сраредактор нэхъыщхьэу къыдэкlащ. Сэ сыщеджа Литературэ инсти-

тутым тхэн ІэщІагъэм и щэхум дыщыхурагъэджат щхьэхуэу. Биберд къиухар ди университетрат, егъэджакіуэ Іэщіагъэт иіэри, атіэми фІы дыдэу хищІыкІырт а щхьэкІэ зыхуигъазэрти ехъуэхъурт, шэхухэм. Тхэным икъукІэ хуэІэкіуэлъакіуэт жыхуэсіэщ.

Япэ тхылъым къыкІэлъыкІуащ «Си сабиигъуэм и бжьэпэ» тхылъыр. Ар нобэми ныжэбэми ди еджакіуэ ціыкіухэм школхэм къыщагъэсэбэп. Хуабжьу тхылъыфІщ, тхылъ губзыгъэщ. Аушыджэр жыпамэ, и псэр итыну къыщалъхуа къуажэр фІыуэ илъагъурт Биберд. Зы псынэ, зы Іуащхьэ къигъэнакъым зи гугъу имыща, жылэр къаригъэцІыхуащ тхылъым еджэу

Дащытхъуу Нало Заур и бзэ, МафІэдз Сэрэбий, Бемырзэ Мухьэдин сымэ я бээ жыдогэ. Куэд дыдэ иІыгъщ бзэм, литературэм и лъабжьэри аращ. Мис апхуэдэу адрейхэм къахэзыгъэщхьэхукІ, «Биберд и бзэ», къритат абы.

сымылъагъу шыкіэ хъыбаркіэ къэсцІыхуаўэ щытащ сэ Биберд. Унэлъащіэ щащі комбинатым сыщылажьэрт, университетми заочнэу сыщеджэрт. Дэ къытхэст Аушыджэр щыщ Гъут Аслъэнбий, дизкІэ зэтащи, и гумащІагъэр и Іуэху хэлъщ Иныкъуэм сриредакто- тепсэлъыхырт Биберд, итІанэ абы

къытхуихьащ «Си сабиигъуэм и бжьэпэ» тхылъ цІыкІур. Курс псом шІэдджыкІауэ шытащ ар хуабжьу гъэщІэгъуэн тщыхъуауэ.

ФІы куэд уигу къэбгъэкІыжыфынущ Биберд и дуней тетыкlам, и цІыху хэтыкІам, хьэл-щэн хэлъам теухуауэ. Арящыщтэкъым къулыкъу лъагэ зыІыгъхэм зи щхьэр яхуэзыгъэшхъхэм, и унафэщ дыдэрауи щрырет, игу иримыхьын гуэр дилъэгъуамэ е дищІэмэ, и щхьэ течауэ жриІэфынут.

Гу къабзэ, псэ хьэлэл зи э ц ыхуу Биберд дунейм зэрытетар ящІэж ар зыцІыхуу щыта псоми. Зыгуэрым фы къехъуламэ, ар и шхьэм къылъыса хуэдэу щыгуфІыкІырт. Псом хуэмыдэу абы и гуапэ хъурт литературэм гу хуэзыщіа щіа-лэгъуалэм зыгуэр къайхъуліэмэ. И рецензэ итхырти газетым къытрыригъадзэрт.

Зыми хуэдэжкъым Биберд зауэм теухуа и тхыгъэхэр. Ди тхакІуэхэм мащі з дыдэ фізкіа яхэткъым зауэм темытхыхьа. Ауэ а Іуэхугъуэр гущіэм нэсу, псэм еіусэу, мальхъэдисым хуэдэу узыщІишэу къэзы-гъэлъэгъуэфар зырызщ. Мис а мащіэм яхэтщ Биберди. Ар тхакіуэм къыщ ехъул ар, дауи, и сабиигъуэр а зэман дыджым зэрыхиубыдарщ, абы и мафІэ лыгъэм и сабиипсэр зэрилыпщ іарщ.

Биберд и ІэдакъэщІэкІхэм гупсэхуу уеджэу ахэр гукІэ зэбгъэзэхуэжа нэужь, уигу къэкІращ: къэбэрдей литературэр куэд хуэныкъуэнут абы и роман, повесть, гъуэзэджэхэр хэмытамэ. зыбгъупщІ къыдигъэкІауэ, лІыпІэ Мыз Ахьмэд, *тхакіуэ, КъБР-м* иува къудейуэ, 2003 гъэм дунейм *щіыхь зиіэ и жүрналист:* - И щхьэ ехыжа тхакіуэм къызэринэкіащ лъэужь дахэ. Шэч хэлъкъым Журт Биберд и тхыгъэ купшасою в яхуэфэщэн увыпіэ лъэпкъ литературэм сыт щыгъуи зэрыщагъуэтынум, ахэр ди прозэм хэлъхьэныгъэ нэс зэрыхуэхъуам.

Зыгъэхьэзырар ИСТЭПАН Залинэщ.

«Спартак-Налшык» (Налшык)-«Анжи» (Мэхъэчкъалэ) - 3:1 (1:1). Налшык. «Спартак» стадион. Гъатхэпэм и 27-м. ЦІыху 300 еплъащ.

Судьяхэр: Дорошенкэ (Краснодар), Городовой, Пичугин (тІури - Ставрополь

щыщщ). «Спартак-Налшык»: Антипов, КІэдыкІуей, Белоусов, Сындыку, Шумахуэ И... Ольмезов, Торосян (Ульбашев, 78), Хьэшыр (Гугуев, 89), Дэхъу (ХъутІэ, 79), Масленников, Бэчбо (ЛІуп, 71).

«Анжи»: Магомедов Т. Вагабов, Магомедбеков (Абдуразаков, 46), Мачилов, Ипаев (Акаев, 68), Саидов, Гайдаров (Исаев, 74), Гусенгаджиев (Исалов, 60), Магомедов Р., Магомедов М., Шихбабаев.

Топхэр дагъэк ащ: Дэхъум, 9 (1:0). Магомедов Р., 18-пенальтикІэ (1:1). Бэчбом, 46 (2:1). ЛІупым, 86-пенальтикіэ (3:1).

Дагъуэ къыхуащ ащ Ипаевым, Гусенгаджиевым, Бэчбом, Магомедов Р., Исаевым, Саидовым.

Урысей Федерацэм футболымкІэ и етІуанэ дивизионым и Япэ гупым щекІуэкІ зэхьэзэхуэм и тющрэ еханэ джэгугъуэм хыхьэу вэсэмахуэ «Спартак-Налшыкым» къригъэблэгъат Мэхъэчкъалэ и «Анжи»-р. Зэхьэзэхуэм и турнир таблицэм и етхуанэ едмехеішеах тыш меіпіаву иужьрей гъэ джэгугъуэр зэрыщІидзэжрэ текІуэныгъэм и Іэфагъыр зэхэзымыщІа епшыкІузанэ увыпІэм нэс къекІуэтэха хэгъэрейхэмрэ япэ къекіуэкіыгъуэм здрагъэкІуэкІа зэпэщІэтыныгъэр мэхъэчкъалэдэсхэм я текІуэныгъэкІэ 2:0-у иухауэ щытащ.

Налшыкдэсхэм, ипэкІэ ирагъэкіуэкіа зэіущіэхэм хуэмыдэу, жыджэру къыщіадзащ. Уеблэмэ хьэщіэхэм я гъуэм ебгъэрыкІуэ шынагъуэхэмкІэ пэщІэдзэ дакъикъэхэм щегъэжьауэ екІуалІэрт.

Япэ топми футболеплъхэр куэдрэ зригъэжьакъым. Ди щІалэхэм я ебгъэрыкІуэныгъэм хэту топыр зыІыгъыу «Анжи»-м и штрафнойм гъунэгъу хуэхъуа Бэчбор хабзэм къемызэгъыу хьэщІэхэм я гъуащхьэхъумэхэм яшыш зым къигъэувы!аш Абы кърикlуа штрафнойр Іэзэу игъэзэщіащ икіи футболистхэми гъуащхьэтетми ялъэмы Іэсу топыр гъуэм игъэкІуащ Дэхъу Ислъам -

ПсынщІэу дагъэкІа топым ди щІалэхэр нэхъ жаныж къищіат икіи гупышхуэу ипэкІэ кІуэтат. ЕбгъэрыкІуэныгъэ зэпытым набдзагубдзаплъагъэр зыфІигъэкІуэда «Спартак-Налшыкым» зыхъумэжыныгъэр щыгъупщэжа хуэдэт. Ар фІы дыдэу къагъэсэбэпащ «Анжи»-м и футболистхэм. Абыхэм псынщІэу къызэрагъэпэща контратакэм хэту топыр зы-Іыгъыу налшыкдэсхэм я штрафнойм ихьа Шихбабаевыр хабзэр къызэпауду фіэкіа ди щіалэхэм къахуэгъзувы акъым - пенальти. Ар Іэзэу зыгъэзэщІа Магомедовым топымрэ Антиповымрэ гъуэм и лъэныкъуэ зэрызым игъэгъуэлъащ

ЩІэрыщІзу псори къыщІадзэжын хуей зэрыхъуам хэгъэрейхэм я лъэр щІигъэхуакъым, атІэ пэщІэдзэм нэхърэ нэхъ ерыщыжу ипэкІэ кІуэтащ. «Анжи»-м и гъуэм зэкІэлъхьэужьу екІуэліащ Бэчбомрэ Хьэшырымрэ, арщхьэкІэ топыр гъуащхьэтетым къищтэрт е гъуэм щхьэпрылъэтырт.

Ди щалэхэм я ебгъэрыкІуэныгъэхэм ящыщ зым хэту Дэхъур зэуа топыр хьэщІэхэм я гъуащхьэтет Магомедовым къищтэри, псынщізу ипэкіз щіэпхъуа командэм къыдыхэтхэм я лъэныкъуэмкІэ хидзащ. Ар къызыІэрыхьа мэхъэчкъалэдэсхэм я футболистым штрафной иту топыр къигъэувыІэри, езыр джэлащ. Антиповымрэ ди гъуащхьэхъумэмрэ зыр адрейм

Нэгъабэ лъандэрэ дыпагъаплъэ

ящыщ зым налшыкдэсхэм я зэхуакум топыр къыдихри штрафнойм къилъадэ Шихбабаевым Гъуащхьэтетыр зыдэмыт икІи «Спартак-Налшыкыр» къригъэлащ.

Япэ Іыхьэм и кІэух дакъикъэхэм ди щІалэхэм иджыри ебгъэрыкІуэныгъэ Хьэшырыр гъуэм техуакъым.

Загъэпсэхуу довым пэгъунэгъу пліанэпэм игъэкіуащ – 3:1. дигъэкlащ - 2:1.

топ шыдэзыгъэкІа ди шІалэхэр убыдып Іэншэт. Нэгъа- Іэригъэхьащ. бэ лъандэрэ зыпэплъа те- гъынщ, ди щ алэхэм я джэкІуэныгъэр зыІэрагъэхьэну гукІэм абы зыкъыдигъэзэну. Іэмал къызыхукъуэкІахэм ар зыІэщІагъэкІыну хуейтэхъыбэ зэрашІынум ерыщу хущІэкъурт.

Апхуэдэу къыкІэлъыкІуэ топыр «Анжи»-м и гъуэм дагъэкІыну пэгъунэгъу дыдэу щытащ иджырей зэlущlэм жыджэру зыкъыщызыгъэлъэгъуа Бэчбомрэ Хьэшырымрэ. Угловой нэужьым лъэщу Магомедовым и еуащ Белоусоври, ГЪУЭМ арщхьэкіэ зымащіэкіэ топыр шхьэпрылъэташ.

Хьэщ Іэхэми апхуэдэу тыншу затын мурад яІэтэкъым, атіэ сыт хуэдэ Іэмал мащіэ дыдэри нэхъ сэбэпынагъ пылъу къызэрагъэсэбэпыным хущІэкъурт. «Анжи»-м и контратакэм хэту топыр къызыІэрыхьа гъуащхьауэ Маго- гейм и къалащхьэм щримедовыр ди гъуащхьэхьэхъу- гъэкІуэкІынущ. Мэлыжьымэхэм яІэщІэкІри, Антипо- хьым и 23-м ар ІущІэнущ вым хуэзанщІэ хъуащ. Ар Мейкъуапэ и «Дружба»-м. лъэщу зэуа топым Антон

щыгугъыжри, тІури топым къригъэгъэзащ. Гъуащхьабгъэдыхьакъым. ЩытыкІэр уэр абы кІэлъеуэжащ, арщкъэзыгъэсэбэпа «Анжи»-м и хьэкІэ иджы «Спартак-Налгъуащхьэхъумэныкъуэхэм шыкыр» гъуэм и пкъом къригъэлащ.

Адэкіэ ди щіалэхэм я ебгъэрыкІуэныгъэм къыпахуигъэжащ. щащ. Мэхъэчкъалэдэсхэм къатриха топыр Шумахуэм гъуэм иужьрейр лъэщу еу- Хьэшырым и лъэныкъуэмкІэ ащ, арщхьэкіэ напіэзыпіэм къыхитащ, иужьрейм ар Ис-Антиповым и къалэнхэр зи лъам къритыжри Бэчбом пшэ дэзылъхьэжа Сынды- хуигъэжащ. Мурат штрафкум топыр къригъэгъэзащ нойм щихьэм топым еуащ, аршхьэкІэ абы хуэхьэзыр гъуащхьэтетым абы къри-

гъэгъэзащ. ЗэlущІэм и кІэух бжыгъэр ищІрэ еханэ дакъикъэм ди къызэрагъэпэщащ. Дэхъур щ алэхэм ягъэуващ. Джэгум зэуа топыр мэхъэчкъалэдэс- къыхыхьагъащіэ Хъутіэр тохэм я гъуащхьэтетым къри- пыр иІыгъыу гъуэм щекІуагъэгъэзащ. Абы кІэлъеуэжа лІэм хьэщІэхэм хабзэм зымащіэкіэ къемызэгъыу къагъэувыіащ пенальти. ЛІупыр Іэзэу зэуа къихьэжа топым «Анжи»-м и гъуащхьэ-«Спартак-Налшы- тетым къыхуегъэгъэзакъым. кым» и ебгъэрыкІуэныгъэм ГуфІэгъуэр кІэщІт – топыр супищащ. Зэјущіэм и етіуанэ дьям хибжакъым, пенальтир Іыхьэм и япэ дакъикъэр щагъэзащІэм ди футболистекІуэкІыу Масленниковым хэм ящыщ зым хабзэр топыр къыхитащ хьэщ эхэм я къызэпиудауэ къилъытэри. штрафнойм къилъадэ Бэч- Аргуэру зэ пенальтир зыбом и лъэныкъуэмкіэ. Мурат гъэзэщіэжа Ліупым иджы тоабы Іэзэу еуаш икіи Магоме- пыр адрей пліанэпэм ар

2021 гъэм щэкІуэгъуэм и 19 Япэ Іыхьэми хуэдэу етіуа- лъандэрэ дызыпэплъа тенэм и пэщіэдзэм псынщізу кіуэныгъэр «Спартак-Нал-Дышыгу-

ТІошІрэ ещанэ джэгугъуэм и адрей зэlущlэхэм къым, уеблэмэ бжыгъэр нэ- мыпхуэдэ бжыгъэхэр къарикІуащ: «Биолог-Новокубанск» (Прогресс) - «Кубань-Холдинг» (Новокубанск) - 2:5, «Мэшыкъуэ-КМВ» (Псыхуабэ) - «**Дружба**» (Мейкъуапэ) - 0:1, «Динамо» (Ставрополь) – «Ротор-2» (Волгоград) - 3:0, «Черноморец» (Новоросийск) - «Динамо» (Мэхъэчкъалэ) - 0:1, «Легион-Динамо» (Мэхъэчкъалэ) - «Алания-2» (Влади-

кавказ) - 4:2. «ЕсэнтІыгу» (ЕсэнтІыгу) -«Форте» (Таганрог), СКА (Дон Іус Ростов) - «ТІуапсы» (ТІуапсы) зэІущІэхэр нэхъ иужькІэ зэхэтащ.

КъыкІэлъыкІуэ джэгугъуэр «Спартак-Налшыкым» Ады-ЖЫЛАСЭ Замир.

Урысей Федерацэм футболымкіэ и етіуанэ дивизионым и Япэ гупым зэхьэзэхүэр зэрыщекіуэкіыр

	Командэхэр	Дж.	Къ.	3.	ΦΙ.	T.	0.
1.	СКА	24	18	2 5	4	49-13	56
2.	«Динамо» Mx.	23	16	5	2	40-10	53
3.	«Чайка»	24	15	6	3	54-15	51
4.	«Форте»	23	12		3	37-20	44
5.	«Черноморец»	23	12	8 5 7	6	44-27	41
6.	«Анжи»	25	11	7	7	34-22	40
7.	«Кубань Холдинг»	24	11	6	7	30-22	39
8.	«Биолог-Новокубанск»	23	8	6 7	8	32-25	31
9.	«Легион Динамо»	23	8 7 7	9	7	28-19	30
10.	«Спартак-Налшык»	24	7		8	22-22	30
11.	«Тіуапсы»	23	9	9 2 7	12	28-37	29
12.	«Мэ́шыкъуэ-КМВ»	24	6	7	11	34-34	25
13.	«Динамо» Ст.	25	6	7	12	31-43	25
14.		24	5	9	10	18-30	24
15.		24	4	5	15	18-47	17
16.		24	2	4	18	11-79	10
17.	1 - 2	24	2	4	18	28-73	10

Зи пщІэр лъагэ еджагъэшхуэ

ныгъэм и зыужьыныгъэм хэлъхьэныгъэ ин хуэзыщІа, экономикэ шІэныгъэхэм я доктор. Klyэкlyэ Валерэ и цІэр 3 е 3 ы х ь э Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетым и лэжьакІуэ пашэхэм ящыщщ, экономикэ щІэныгъэхэм я доктор,

жьыр илъэс 70 ирокъу.

Егъэджэныгъэ, щіэныгъэ-къэхутэныгъэ Іэнатіэм илъэс куэд лъандэрэ пэрыт Къанщыкъуей Валерэ и зэфІэкІ куэд ирихьэлІащ ди щІыналъэм и экономикэм зегъэужьыным. КъБКъМУ-м и ІэщІагъэлІ пэрытхэм халъытэ щіэныгъэліыр гу къабзэрэ псэ хьэлэлкіэ, бгъэдэлъ щіэныгъэ куумкіэ, и къаруи и зэфіэкіи емыблэжу, ядогуашэ къыдэлажьэхэми, ІэщІагъэлІ ныбжыьщІэхэми, иригъаджэ студентхэми. Абы и къалэмыпэм къыпыкlащ щlэныгъэ-къэхутэныгъэ лэжьыгъэу 130-м щІигъу, монографие щхьэхуэхэри яхэту. Къанщыкъуейр и унафэщІщ Методологием, анализымрэ инновацэ лэжьыгъэмкіэ щіэныгъэ школым. Илъэс зыбжанэ хъуауэ абы къыдегъэкІ зи пашэ ІэнатІэм щекіуэкі щіэныгъэ-къэхутэныгъэхэр къыщыгъэлъэгъуа журнал щхьэхуэ. ЩІэныгъэлІ щыпкъэм и нэІэм щІэту доктор, кандидат диссертацэхэр ягъэхьэзыращ икіи ехъуліэныгъэкіэ пхагъэкіащ Іэщіагъэлі 30-м щіигъум.

Зи пщіэр лъагэ еджагъэшхуэм, зэфіэкіышхуэ зыбгъэдэлъ щіэныгъэліым, хэкупсэ нэсым дохъуэхъу узыншагъэ быдэ иІэу лъэпкъым, къэралым иджыри куэдрэ хуэлэжьэну, и щхьэгъусэ Ларисэрэ езымрэ зэкІэрымыхуу, я бынхэм, абыхэм къащІэхъуэ щІэблэм я насып ялъагъуу псэуну

КОТЛЯРОВХЭ Мариерэ Викторрэ.

МафІэсым щыхъумэным хуэхьэзырщ

къэрым хъумэнымрэ теухуа практи- гиемкіэ и министерствэр. кэ Іуэхухэр.

НАЛШЫК и мэзылъэхэм гъэлъэгъуащ къызэрымыкІуэ щытыкІэхэр щыпсэум дэхэм я лъэужьхэр гъэкіуэ- гъэункіыфіыжащ. дыжынымкІэ зыуэ щыт къэ-

Урысейпсо командэ-штаб рал системэм (РСЧС-м) и **зыгъэсэныгъэм и III Іыхьэм** къарухэмрэlэмэпсымэхэмрэ: Къэбэрдей-Балъ- щІыналъэ МЧС-м и аэромо**шрагъэкіуэкіащ** биль гупыр, Къэбэрдеймэз мафіэсхэр гъзункіы- Балъкъэрым и мэз хозяйстфіынымрэ ахэр къыщыхъ- вэм, Налшык мэзылъэм уа щіыпіэхэм япэгъунэгъу я мэзхъумэ къудамэхэр, жылагъуэхэр лыгъэм щы- КъБР-м Щіыуэпсымрэ эколо-

Мафіэс-къегъэлакіуэ Іэнатіэхэм а щіыпіэм деж щаезыр-езыру ящыщ зым мафіэс къыщы- къэхъуа мафіэсыр зэрахъуа хуэдэт икіи ціыхухэм я гъэункіыфыр, хуэщіа іэмэппсэупіэмкіэ зидзырт. Урысей сымэхэр іззэу къызэрагъэсэ-МЧС-м и Управленэ нэхъыщ- бэпыфыр. МафІэсыр ягъэунхьэу КъБР-м щыІэм ведом- кІыфІын папщІэ абы псы ствэхэм зэдай и оперативнэ зэрытракіам и мызакъуэу, штабым Іуэхур и нэІэм щІи- щІыпІэр къавыхьащ, жыгхэр гъэуващ икій щіыпіэм къы- ирахащ, лыгъэм зимыдзын зэрымыкіуэ щытыкіэхэмкіэ папщіэ ялъэкі къагъэнамардэ щигъэува хуэдэт. Зы- къым икІи ар абыхэм къехъугъэсэныгъэхэм къыхашащ лащ - мафіэсыр ціыхухэр нагъэсакъым, къэмыгъэхъунымрэ апхуэ- къыщыхъуа щІыпІэм ща-

- Мы зыгъэсэныгъэм и му-

рад нэхъыщхьэр къызэрымыкіуэ щытыкіэ къэхъу хъужыкъуэмэ абы щІэтыным ди къарури Іэмэпсымэхэри зэрыхуэхьэзырыр къэгъэлъэгъуэнырщ. щынэмыщІауэ, къэтпщытащ абы хуэщіа і энаті эхэр а і уэхум зэрыхуэхьэзырыр. сэныгъэхэмкІэ зыхуэдгъэувыжа къалэнхэр нэсу зэдгъэхъуліащ, - жиіащ Урысей МЧС-м и Управлено нохъыщхьэу КъБР-м щыІэм и унафэщі, къэрал кіуэці къулыкъум и генерал-майор Надежин Михаил.

Зыгъэсэныгъэм шэлІащ цІыху 331-рэ, техникэ 73-рэ, абыхэм ящыщу Урысей МЧС-м и техникэў 32-рэ лэжьакіуэу 211-рэ, - къет Урысей МЧС-м и Управленэ нэхъыщхьэу КъБР-м щыІэм и пресс-ІуэхущІапІэм.

УАРДЭ Жантинэ.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр:

ЖьэкІэмыхъу Маринэ (унафэщІ-редактор), Ширдий Маринэ (унафэщІ-редактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщэмыщІ Изэ.

Езыгъэтхахэр «Алыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учре-

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ-42-57-59; щэнхабзэмкІэ-42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40-15-31; хъыбарыщІэхэмрэ спортымкІэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэттеххэм - 42-75-78,

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту щыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщ Іэныгъэхэмк Іэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІэм ПИ №ТУ07-00117-м щІэту ятхащ Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ.

357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Дыщэк Соня, корректорхэу Инэрокъуэ Азэмэт (1, 4-нэ нап.), Нэужьокъуэ Заирэ (2, 3-нэ нап.), корректорхэм я дэІэпыкъуэгъу Елмэс ФатІимэ. КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ Дол Маринэ, Мэлбахъуэ Анжелэ, сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэш.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ. Газетым Іэ традзэн хуейш сыхьэт 20-м. щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 ● Тираж 2.027 ● Заказ №763